

№ 1 ұлттық қаржылық есептілік стандартын бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2007 жылғы 21 маусымдағы № 218 Бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет Министрлігінде 2007 жылғы 16 шілдеде Нормативтік құқықтық кесімдерді мемлекеттік тіркеудің тізіліміне № 4814 болып енгізілді. Күші жойылды - Қазақстан Республикасының Қаржы министрінің 2013 жылғы 31 қаңтардағы № 50 Бұйрығымен

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Қаржы министрінің 31.01.2013 № 50 бұйрығымен (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін он күнтізбелік күн өткен соң қолданысқа енгізіледі және 01.01.2013 бастап туындаған қатынастарға қолданылады).

Қолданушылардың назарына!!!

Қаулының қолданысқа енгізілу тәртібін 4-тармақтан қараңыз.

"Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 20-бабы 5-тармағының 4) тармақшасын іске асыру мақсатында

Б Ұ Й Ы Р А М Ы Н :

1. Қоса беріліп отырған № 1 ұлттық қаржылық есептілік стандарты бекітілсін.
2. Мемлекеттік активтерді басқару әдіснамасы департаменті (Ж.Н.Айтжанова) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін және заңнамада белгіленген тәртіппен кейіннен жариялануын **қ а м т а м а с ы з е т с і н .**
3. "23 "Шағын кәсіпкерлік субъектілерінің есебі және есептілігі" бухгалтерлік есептің стандартын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің міндетін атқарушының 2004 жылғы 20 ақпандағы № 84 бұйрығының (Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2004 жылғы 20 наурызда № 2754 тіркелген) **к ү ш і ж о й ы л д ы д е п т а н ы л с ы н .**

4 Осы бұйрық 2008 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі.

Министр

Қ а з а қ с т а н Р е с п у б л и к а с ы
Қ а р ж ы м и н и с т р і н і ң
2 0 0 7 ж ы л ғ ы 2 1 м а у с ы м д а ғ ы
№ 2 1 8 б ұ й р ы ғ ы м е н
бекітілген

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандарты 1-бөлім. Жалпы ережелер § 1. Қолдану мақсаты және саласы

1. Осы Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандарты (бұдан әрі - Стандарт) " Жеке кәсіпкерлік туралы" Қазақстан Республикасының 2006 жылғы 31 қаңтардағы N 124 Заңына сәйкес анықталатын, Қазақстан Республикасының салық заңнамасына сәйкес, сондай-ақ жеңілдетілген декларацияның негізінде шаруа немесе фермерлік қожалықтарға, ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіретін заңды тұлғаларға арналған арнайы салық режимдерін қолданатын шағын кәсіпкерлік субъектілерінің (бұдан әрі - субъект) бухгалтерлік есепті жүргізу және қаржылық есептілікті жасау тәртібін анықтау мақсатында "Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес әзірленді.

2. Осы стандарттың әрекеті Қазақстан Республикасының секьюрителендіру туралы заңнамасына сәйкес құрылған, мемлекеттік реттеуді Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асыратын қаржы ұйымдары мен арнайы қаржы компанияларына қолданылмайды.

§ 2. Осы Стандартта қолданылатын анықтаулар

3. Осы стандартта мынадай анықтаулар пайдаланылады:

1) Активтер - өткен оқиғалардың нәтижесінде жеке кәсіпкер немесе ұйым бақылай алатын, олардан болашақ экономикалық пайда алу күтілетін ресурстар.

2) Амортизацияланатын құн - тарату құнын шегергенде активтің бастапқы қ ұ н ы .

3) Ауыл шаруашылығы өнімі - субъектінің биологиялық активтерінен ж и н а л ғ а н ө н і м .

4) Ауыл шаруашылығы өнімін жинау - өнімді биологиялық активтен бөлу немесе биологиялық активтің тыныс-тіршілігін тоқтату.

5) Ауыл шаруашылығы қызметі - ауыл шаруашылығы өнімдерін сату, алу немесе қосымша биологиялық активтерді өндіру мақсатында биологиялық активтердің биотрансформациясын басқару.

6) Ауытқу - шарт бойынша орындалатын жұмыстардың көлемін өзгерту туралы тапсырысшы берген тапсырма.

7) Аралық қаржылық есептілік - бұл аралық кезеңде қаржылық есептіліктің толық жиынтығын қамтитын қаржылық есептілік.

8) Аралық кезең - бұл толық қаржы жылынан қысқа қаржылық есептілік к е з е ң і .

9) Әділ құн - бұл жақсы хабардар етілген, бір-біріне тәуелсіз тараптар

арасында операциялар жасау кезінде активті айырбастауға немесе міндеттеме орындауға болатын сома.

10) Әзірлеу - бұл олардың коммерциялық өндірісі немесе қолданылуы басталғанға дейін жаңа немесе елеулі жақсартылған материалдарды, қондырғыларды, өнімдерді, процестерді, жүйелерді немесе қызметтерді жоспарлау немесе өндірісін конструкциялау кезінде зерттеулердің немесе басқа білімдердің нәтижелерін қолдану.

11) Баланс күнінен кейінгі оқиға - бұл баланс күні мен қаржылық есептілікті шығаруға бекіту күні арасындағы кезеңде орын алатын оқиға. Мынадай оқиғалардың екі түрін бөліп көрсетеді:

1) баланс күніне бар оқиғаларды растайтын оқиғалар (баланс күнінен кейін түзейтін оқиғалар).

2) баланс күнінен кейін туындаған шарттар туралы куәландыратын оқиғалар (баланс күнінен кейін түзетпейтін оқиғалар).

12) Баланстық құн - бұл активтің барлық жинақталған амортизациясының сомасын есептен шығарғаннан кейін осы актив баланста деп танылатын сома.

13) Биологиялық актив - жануар немесе өсімдік.

14) Биологиялық активтердің сыныбы - ұқсас жануарлардың немесе өсімдіктердің бірігуі.

15) Биотрансформация - нәтижесінде биологиялық активте сапалық немесе сандық өзгерістер болатын өнімді өсіру, көбейту, өндіру және өндіріп шығару процестерінен тұрады.

16) Елеулілік қағидаты - қаржылық есептілік баптарын ескермеу немесе бұрмалау егер олар жеке немесе бірлесіп қаржылық есептілік негізінде қабылданған пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер ете алса, елеулі болып саналады. Елеулілік жіберіп алу немесе бұрмалаудың нақты жағдайларында бағаланатын объектінің немесе қатенің мөлшеріне байланысты, яғни есептің шекарасын немесе нүктесін көрсетеді және пайдалы болу үшін ақпарат ие болуы тиіс негізгі сапалы сипаттама болып табылмайды.

17) Есепке алу қағидаты - осы қағидатқа сәйкес операциялар мен өзге оқиғалардың нәтижелері ақша қаражаты немесе олардың баламалары алынған немесе төленген кезде емес, олардың жасалу фактісі бойынша танылады. Олар есепке алу жазбаларында көрсетіледі және қаржылық есептілікке олар жатқызылған кезеңде енгізіледі.

18) Есепті кезең - бұл Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген мерзім: 1) жылдық қаржылық есептілік үшін 1 қаңтардан бастап 31 желтоқсанды қоса алғандағы күнтізбелік жыл есепті кезең болып табылады; 2) қайта құрылған субъект үшін бірінші есепті жыл оның мемлекеттік тіркелген сәтінен бастап сол жылдың 31 желтоқсанын қоса алғанда.

19) Зерттеу - бұл жаңа ғылыми немесе техникалық білімдер мен идеялар алу перспективасымен қабылданған түпнұсқалы және жоспарлы іздену.

20) Кірістер - активтердің ағыны немесе өсуі немесе міндеттемелерді азайту нысанында есепті кезеңнің ішінде экономикалық пайдалардың артуы, олар капиталға қатысатын тұлғалардың жарналарына байланысты арттырудан ерекшеленетін капиталды ұлғайтуға әкеп соқтырады.

21) Қорлар - бұл қарапайым қызмет барысында немесе сатуға арнап өндіру процесінде сатуға арналған немесе өндірістік процесте немесе қызметтер көрсетуде пайдалануға арналған шикізат немесе материалдар нысанындағы активтер .

22) Құрылысқа арналған шарт - объектінің немесе объектілер кешенінің құрылысын арнайы көздейтін шарт, олар өзара бір-бірімен байланысты немесе олардың конструкциясы, технологиялары мен функциялары бойынша немесе олардың түпкілікті мақсаты немесе пайдаланылуы бойынша өзара тәуелді.

23) Қызметтің үздіксіздік қағидаты - субъектінің үздіксіз қызмет етуі және болашақта операция жүргізу қабілеті. Субъектіде қызмет аясын тарату немесе елеулі қысқарту ниеті де, бұған қажеттілік те жоқ деп ұйғарылады (ең болмағанда, есепті кезеңнен кейінгі он екі айдың ішінде). Субъект таратуға ниетті болса немесе таратуға қажеттілік болса, субъектінің қаржылық есептілігі басқа негізде жасалады және қолданылатын негіз ашылады.

24) Негізгі құралдар - бұл материалдық активтер, оларды:

1) субъекті тауарларды немесе қызметтерді өндіруде немесе жеткізуде пайдалану үшін, басқа тұлғаларға жалға беру үшін немесе әкімшілік мақсаттары үшін ұстайды ;

2) бір кезеңнен астам пайдалану ұйғарылады.

25) Негізгі құралдардың амортизациясы - бұл пайдалы қолдану мерзімі ішінде активтің амортизациялық құнының шығыстарына жүйелі түрде бөлу.

26) Негізгі құралдың құрауышы - бұл негізгі құралдар объектілерінің элементтері (жабдықтаушы, қосалқы бөлшектер, конструкциялар), олар тұрақты ауыстыруды талап етеді, түрлі пайдалы қолдану мерзімі бар және негізгі құралдарды тану өлшемдеріне сәйкес келмейді, қорлар ретінде көрсетіледі. Бұл ретте ірі қосалқы бөлшектер мен резервтік жабдық егер ұйым оны бірден асатын кезең ішінде пайдалануды есептейтін негізгі құралдар ретінде жіктеледі.

27) Материалдық емес актив - бұл басқа тараптарға жалға беру мақсатында немесе әкімшілік мақсаттарында тауарларды немесе қызметтерді өндіруде немесе жеткізуде пайдалану үшін ұсталатын физикалық нысаны жоқ бірегейлендірілген ақшалай емес актив.

28) Монетарлық активтер - бұл ақша қаражатының тіркелген немесе анықталатын сомасында алуға жататын бар ақша қаражаты және активтер.

29) Міндеттеме - өткен оқиғалардан туындайтын жеке кәсіпкердің немесе ұйымның бар міндеті, оны реттеу экономикалық пайданы қамтитын ресурстарды істен шығаруға әкеп соқтырады.

30) Өзіндік құн - бұл төленген ақша қаражатының немесе оның баламасының сомасы, немесе оны сатып алу немесе құру сәтіне активті сатып алуға берілген басқа активтің әділ құны.

31) Пайдалы қолданылу мерзімі - бұл кәсіпорынның активті пайдалануы күтілетін уақыт кезеңі немесе субъект осы активті пайдалану арқылы алуды ұйғаратын өнімнің немесе осыған ұқсас бұйымдардың саны.

32) Талап-тілек - бұл тапсырысшыдан немесе екінші тараптан шарттың сомасына енбеген шығындарды өтеу ретінде мердігер алуға ұмтылатын сома.

33) Тарату құны - бұл субъекті есептен шығаруға арналған күтілетін шығындарды шегергеннен кейін оны пайдалы қолдану мерзімінің аяғында актив үшін алуды күтетін таза сома.

34) Тіркелген бағасы бар шарт - мердігер оған сәйкес тіркелген баға бойынша немесе құрылыс өнімінің әрбір бірлігі жөніндегі тіркелген ставка бойынша құрылыс жұмыстарын орындайтын шарт.

35) Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары (ХКЕС) - Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары комитетінің Қоры бекіткен қаржылық есептілік стандарттары.

36) "Шығындарды қосу" шарты - мердігерге оған сәйкес шекті немесе өзгеше анықталатын шығындар, сондай-ақ осы шығындардан пайыз немесе тіркелген сыйақы өтелетін шарт.

37) Шығыстар - активтердің ығысып кетуі немесе азаюы немесе міндеттемелердің туындауы нысанында есепті кезеңнің ішінде экономикалық пайданы азайту, олар капиталда қатысатын тұлғаларға бөлуге байланысты азайтудан ерекшеленетін капиталдың азаюына әкеп соқтырады.

38) Ынталандыру төлемдері - бұл жұмыстарды орындаудың белгіленген стандарттары сақталған немесе арттырылған болса, мердігерге төленетін қосымша сома.

§ 3. Шағын кәсіпкерлік субъектілері болып табылатын, салық заңнамасына сәйкес, сондай-ақ жеңілдетілген декларацияның негізінде шаруа немесе фермерлік қожалықтарға арналған арнайы салық режимдерін қолданатын жеке кәсіпкерлердің есепті жүргізуі және қаржылық есептілікті жасауы

4. Шағын кәсіпкерлік субъектілеріне жатқызылған, салық заңнамасына сәйкес, сондай-ақ жеңілдетілген декларацияның негізінде шаруа (фермерлік)

қожалықтарға арналған арнайы салық режимдерін қолданатын жеке кәсіпкерлер өздерінің шаруашылық операциялары мен оқиғаларын жеке кәсіпкерлерге арналған кірістерді есепке алу кітабында (бұдан әрі - Кітап) көрсетеді. Салық органында міндетті тіркелуге жататын және қосылған құн салығын төлеушілер болып табылмайтын жеке кәсіпкерлер 1-қосымшаға сәйкес нысан бойынша өз қызметі бойынша бухгалтерлік есепті қосылған құн салығын төлеушілер болып табылмайтын жеке кәсіпкерлерге арналған кірістерді есепке алу кітабында жүргізеді. Қосылған құн салығын төлеушілер болып табылатын жеке кәсіпкерлер 2-қосымшаға сәйкес нысан бойынша өз қызметі бойынша бухгалтерлік есепті қосылған құн салығын төлеушілер болып табылатын жеке кәсіпкерлерге арналған кірістерді есепке алу кітабында жүргізеді.

5. Кітап Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы заңнамасына сәйкес қосарланған жазба тәсілін, бухгалтерлік есеп шоттарының үлгілік жоспарын және өзге де талаптарды қолданбай хронологиялық тәртіппен толтырылады.

6. Кітапты бастаған кезде жеке кәсіпкер ақпараттың түсініктігі, сенімділігі, салыстырмалығы, толықтығы сияқты ақпараттың сапалы сипаттамаларын қолданады. Қысқартылған, кодталған жазбаларды және символдарды пайдаланған жағдайда олардың мағынасы әрбір нақты жағдайда түсіндірілуі тиіс.

7. Шаруашылық операциялары мен оқиғалары бастапқы есепке алу құжаттары Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы заңнамада талаптары белгіленген бухгалтерлік есепке алу тіркелімдері арқылы ресімделеді.

8. Кітап бір қаржы жылына ашылады және нөмірленуі, түптелуі тиіс. Нөмірленген және түптелген Кітаптың соңғы бетінде онда қамтылған беттердің саны көрсетіледі, ол арналғанға дейін жеке кәсіпкердің қолымен және жеке кәсіпкердің мөрімен (бар болған кезде) расталады. Электрондық түрде арналған және кезең аяқталғаннан кейін қағаз тасығыштарға шығарылған нөмірленген және түптелген Кітаптың соңғы бетінде онда қамтылған беттердің саны көрсетіледі, ол арналғанға дейін жеке кәсіпкердің қолымен және жеке кәсіпкердің мөрімен (бар болған кезде) расталады.

9. Кітапта қателерді түзету негізді болуы және түзету күнін көрсете отырып жеке кәсіпкердің қолымен және жеке кәсіпкердің мөрімен (бар болған кезде) расталуы тиіс.

10. Кітаппен қатар жеке кәсіпкер мынадай бухгалтерлік есепке алу тіркелімдерін жүргізеді:

3-қосымшаға сәйкес ақша қаражатын есепке алу жөніндегі В - 1 ведомосі;

4-қосымшаға сәйкес қорларды есепке алу жөніндегі В - 2 ведомосі;

7-қосымшаға сәйкес сатып алушылармен және тапсырысшылармен есеп

- айырысудың есебі жөніндегі В - 5 ведомосі;
8-қосымшаға сәйкес өнім берушілермен есеп айырысудың есебі жөніндегі В -
6 в е д о м о с і ;
9-қосымшаға сәйкес еңбекақы төлеуді есепке алу жөніндегі В - 7 ведомосі;
11-қосымшаға сәйкес биологиялық активтерді есепке алу жөніндегі В - 9
в е д о м о с і ;
12-қосымшаға сәйкес негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің
қозғалысын есепке алу жөніндегі В - 10 ведомосі;
13-қосымшаға сәйкес негізгі құралдар мен материалдық емес активтер
жөніндегі амортизациялық аударымдарды есепке алу жөніндегі В - 11 ведомосі;
16-қосымшаға сәйкес В - 13 жиынтық ведомосі.

§ 4. Жеңілдетілген декларацияның негізінде салық заңнамасына сәйкес арнайы салық режимдерін қолданатын шағын кәсіпкерлік субъектілері болып табылатын заңды тұлғалардың және ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіруші заңды тұлғалардың есепті жүргізуі және қаржылық есептілікті жасауы

11. Жеңілдетілген декларацияның негізінде салық заңнамасына сәйкес арнайы салық режимдерін қолданатын шағын кәсіпкерлік субъектілері болып табылатын заңды тұлғалардың және ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіруші заңды тұлғалар шаруашылық операциялар мен оқиғаларды бухгалтерлік есепке алу шоттарының үлгілік жоспарына сәйкес қосарланған жазба тәсілімен көрсетеді және осы Стандартқа сәйкес қаржылық есептілік жасайды.

2-бөлім Қаржылық есептілікті жасау § 5. Қаржылық есептілік құрауыштары

12. Субъектінің қаржылық есептілігі мыналарды қамтиды:
бухгалтерлік баланс;
пайда мен шығындар туралы есеп;
түсіндірме жазба және ескерту.

13. Өздерінің қарауына қарай субъекті пайдаланушыларға берілетін ақпараттың сапасын жақсартуға қабілетті басқа да қаржылық есептілік нысандарын ұсына алады.

14. Қаржылық есептілікте өткен кезең үшін тиісті деректер көрсетіледі.

§ 6 Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептіліктің қағидаттары және сапалық сипаттамалары

15. Субъектінің бухгалтерлік есепті жүргізуі және қаржылық есептілікті жасауы есепке алу және үздіксіздік қағидаттарына, сондай-ақ түсініктілік, орындылық, мәнділік, сенімділік, дұрыстық, бейтараптық, сақтық, толықтық сияқты сапалық сипаттамаларға негізделеді және операциялардың заңнама нысанын ғана емес, операциялардың экономикалық мәнділігін көрсетеді, олар қаржылық есептіліктерде көрсетілген ақпаратты пайдаланушылар басқарушылық және экономикалық шешімдер қабылдаған кезде олар үшін пайдалы етіп көрсетеді.

16. Ақпараттан алынатын пайдалар оны ұсыну жөніндегі шығындардан асып түсуі тиіс.

17. Әрбір елеулі бап қаржылық есептілікте жеке берілуі тиіс. Активтер мен міндеттемелер осы Стандарттың немесе ХҚЕС ережелеріне сәйкес талап етілетін немесе рұқсат етілетін жағдайларды қоспағанда, өзара есептелмеуі тиіс. Елеулі емес сомалар ұқсас сипаттағы немесе мақсаттағы сомамен біріктірілмеуі тиіс және жеке берілмесе де болады.

18. Алдыңғы кезеңге қатысты салыстырмалы ақпарат қаржылық есептілікте барлық сандық ақпарат үшін ашылуы тиіс. Салыстырмалы ақпарат егер ол ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілікті түсіну үшін орынды болса, ақпараттың мазмұнды және сипаттама бөлімдеріне енгізілуі тиіс.

§ 7 Қаржылық есептілікті беру мерзімі

19. Қаржылық есептілік пайдаланушыларға жылына кем дегенде бір рет беріледі.

§ 8 Қаржылық есептілік үшін жауапкершілік

20. Қаржылық есептілікті дайындауға және ұсынуға Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес субъектінің басшысы немесе өзге уәкілетті тұлғасы жауапты болады.

§ 9 Бухгалтерлік баланс

21. Бухгалтерлік баланста 19-қосымшаға сәйкес нысан бойынша активтер, міндеттемелер мен жеке меншік капитал көрсетіледі.

22. Бухгалтерлік балансқа субъекті басшылығының қарауы бойынша субъекті қызметінің сипатына қарай қосымша баптар, бөлімдер мен аралық сомалар енгізілуі мүмкін.

§ 10 Кірістер мен шығыстар туралы есеп

23. Кірістер мен шығыстар туралы есеп 20-қосымшаға сәйкес белгіленген нысан бойынша беріледі.

24. Қосымша баптар, тақырыптар мен аралық сомалар мұндай субъекті қызметінің қаржылық нәтижелерін неғұрлым нақты ұсыну үшін қажет кірістер мен шығыстар туралы есепте беріледі.

25. Қорытынды пайда (қорытынды шығын) 18-қосымша бойынша салық салғанға дейінгі кіріс пен шығыстар және Қазақстан Республикасының салық заңнамасында анықталатын ставка бойынша есептелген корпоративтік табыс салығы арасындағы айырмашылық ретінде анықталады.

§ 11 Түсіндірме жазба және ескерту

26. Қаржылық есептілікке түсіндірме жазба және ескерту реттелген тәртіппен берілуі тиіс. Баланстың, пайда мен шығындар туралы есептің әрбір бабы бойынша оған қатысты кез келген ақпаратқа қиылысты сілтемелер, сондай-ақ қаржылық есептіліктің өзінде көрсетілмеген, бірақ толық және дұрыс ұсыну үшін қажетті қосымша ақпарат беріледі.

§ 12 Өзге де ақпаратты ашу

27. Субъектілер егер қаржылық есептілікпен бірге басқа да жерде жарияланған ақпаратта ашылмаса, мынадай сәттерді ашуы тиіс:

- 1) субъектінің заңды мекен-жайы және заңды нысаны, оның заңды тіркелген елі және тіркелген офисінің мекен-жайы (немесе егер ол тіркелген офисінің мекен-жайынан өзгеше болса, негізгі іс жүргізу орны);
- 2) Субъектінің операцияларын және қызметінің негізгі түрлерін суреттеу;
- 3) кезеңнің аяғына қызметкерлердің саны немесе кезеңнің ішінде қызметкерлердің орташа саны.

3-бөлім. Аралық қаржылық есептілік § 13 Қаржылық есептіліктің құрауыштары

28. Аралық қаржылық есептіліктің нысандары мен мазмұны осы Стандарттың § 8-12-тармақтарының талаптарына сәйкес келуі тиіс.

29. Ақпарат жылдың басынан бастап есепті күнге дейін өткен қаржы кезеңінің негізінде есептілікте берілуі тиіс.

30. Субъектінің есептілікті жасау жиілігі (жылдық, жарты жылдық немесе тоқсандық) оның жылдық нәтижелерін өлшеуге әсер етпеуі тиіс. Осы мақсатқа қол жеткізу үшін аралық есептілікті жасау кезінде өлшеу жылдың басынан бастап есепті күнге дейін өткен кезеңге сүйене отырып жасалуы тиіс.

§ 14 Маусымды, циклды немесе кездейсоқ алынатын кіріс

31. Қаржы жылының ішінде алынған маусымды, циклды немесе кездейсоқ алынатын кіріс егер субъектінің қаржы жылының аяғына мұндай күту немесе кейінге қалдыру орынды болып табылмаса, аралық есептілік күніне күтілетін немесе кейінге қалдырылған ретінде көрсетілмеуі тиіс. Кейбір субъектілер басқа аралық кезеңдерге қарағанда қаржы жылының белгілі бір аралық кезеңдерінде кезекті көп кіріс алады. Мұндай кіріс ол туындағанда танылады.

§ 15 Қаржы жылының ішінде біркелкі келтірілмеген шығындар

32. Субъектінің қаржы жылының ішінде біркелкі туындамаған шығындар осы сияқты шығындарды жылының аяғына кейінге қалдырумен ұйғарылған немесе ескерілген жағдайда ғана аралық қаржылық есептілікті жасау мақсаттары үшін кейінге қалдырумен көрсетілуі тиіс.

§ 16 Есептік бағалауларды пайдалану

33. Аралық қаржылық есептілікте қолданған жөн өлшеу рәсімдері алынатын ақпараттың сенімділігін және субъектінің қаржы жағдайы мен қызметінің нәтижелерін түсіну үшін орынды алынатын ақпараттың сенімділігін және барлық елеулі қаржылық ақпаратты тиісті ашуды қамтамасыз ету үшін әзірленуі тиіс. Жылдық та, аралық та қаржылық есептіліктегі өлшем негізді есептік бағалауларға негізделетіндігімен қатар, аралық қаржылық есептілікті дайындау тұтастай алғанда жылдық қаржылық есептілікті жасауға қарағанда есептеу әдістерін көбірек қолдануды талап ететін болады.

4-бөлім. Баланс күнінен кейінгі оқиғалар § 17 Баланс күнінен кейінгі түзететін оқиғалар

34. Субъект баланс күнінен кейінгі түзететін оқиғаларды көрсету үшін қаржылық есептілікте танылған соманы түзетуі тиіс.

Төменде Субъект қаржылық есептілікте танылған соманы түзету жолымен, немесе бұрын қаржылық есептілікте танылмаған баптарды тану жолымен ескеруі тиіс баланс күнінен кейінгі түзететін оқиғалардың мысалдары келтіріледі:

1) баланс күнінен кейін шығарылған сот шешімі, ол баланс күніне Субъекті міндеттемесінің болуын растайды және әрине бағалау міндеттемесінің есептілігінде танылған түзетуді немесе шартты міндеттеме туралы ақпаратты қарапайым ашу орнына бағалау міндеттемесін тануды талап етеді;

2) баланс күнінен кейін баланс күніне дейін сатып алынған активтердің

немесе баланс күніне дейін сатылған активтерді сатудан түсетін түсімдердің қ ұ н ы н а н ы қ т а у ;

3) қаржылық есептілік бұрмаланғандығын растайтын алаяқтық немесе қателер фактілерін анықтау.

§ 18 Баланс күнінен кейін түзетілмейтін оқиғалар

35. Субъект баланс күнінен кейін түзетілмейтін оқиғаларды көрсету үшін қаржылық есептілікте танылған соманы түзетпеуі тиіс. Түзетілмейтін оқиғалар есепті күннен кейін туындаған жаңа шарттар туралы куәландырады. Мұндай оқиғалар елеулі және елеусіз болуы мүмкін. Активтердің, міндеттемелердің және капиталдың ахуалына әсер етпейтін елеусіз оқиғалар ашылмайды. Елеулі оқиғалар ескертулерде ашылуға жатады, өйткені олар субъектінің болашақ экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін.

§ 19 Ақпаратты ашу

36. Субъект қаржылық есептілікті шығаруға бекіткен күнді және қаржылық есептілікті шығаруға бекіткен басқару органының атауын ашуы тиіс. Егер субъекті немесе басқа тұлғалар шығарғаннан кейін қаржылық есептілікті түзетуге құқығы болса, субъекті осы фактіні есептілікте ашуға міндетті.

§ 20 Баланс күніне бар шарттар туралы ашуларды нақтылау

37. Егер баланс күнінен кейін субъект баланс күніне бар шарттар туралы жаңа ақпарат алса, субъектінің алынған жаңа ақпаратты ескере отырып, осы шарттар туралы ашуды нақтылағаны жөн.

§ 21 Баланс күнінен кейін түзетілмейтін оқиғалар

38. Егер баланс күнінен кейін түзетілмейтін оқиғалар олар туралы ашуларды бермеу қаржылық есептілікті пайдаланушылардың дұрыс бағалау жасау және дұрыс шешімдер қабылдау қабілетіне әсер ететіндей маңызды болса, субъект баланс күнінен кейін түзетілмейтін оқиғалардың әрбір елеулі санаты жөніндегі мынадай ақпаратты ашуы тиіс:

1) оқиғаның сипаттамасы;

2) оның қаржылық салдарын бағалау немесе мұндай бағалау мүмкін еместігі туралы өтініш.

§ 22 Қателер

39. Егер ағымдағы есепті кезеңде қаржылық есептілік беру кезінде өткен кезең үшін қателер анықталса, онда мұндай қателерді түзету ағымдағы кезеңдегі пайданы немесе шығынды анықтау кезінде енгізіледі.

40. Алдыңғы кезеңдердің қателерін түзету кезінде Субъект қаржылық есептілікке түсіндірме жазбада мыналарды ашып көрсетеді:

- 1) елеулі қатенің сипаты;
- 2) қатені түзету шамасы.

§ 23 Бастапқы есепке алу құжаттарында қамтылған ақпаратты қорытындылау, сыныптау және жинақтау

41. Субъектінің шаруашылық операциялары мен оқиғалары бастапқы есепке алу құжаттары арқылы ресімделеді.

42. Бастапқы есепке алу құжаттарында қамтылған ақпаратты қорытындылау, сыныптау және жинақтау және оларды бухгалтерлік есепке алу шоттарында және қаржылық есептілікте көрсету үшін мыналар жүргізіледі:

- 1) бухгалтерлік есепке алу тіркелімдері, оларға қойылатын талаптар тиісті нормативтік құқықтық актілермен бекітіледі; немесе
- 2) шаруашылық операцияларын есепке алу кітабы.

43. Талдамалы және синтетикалық есепке алу тіркелімі болып табылатын 15-қосымшаға сәйкес нысан бойынша кітапты өнімдер өндіруді, қызметтер көрсетуді жүзеге асырмайтын Субъектілер қолданады.

44. Кітаптың негізінде белгілі бір күнге субъектідегі мүліктің және ақша қаражатының, сондай-ақ олардың көздерінің болуы анықталады және қаржылық есептілік жасалады. Ол субъектілер қолданатын барлық бухгалтерлік шоттарды қамтиды және олардың әрқайсысында шаруашылық операциялардың есебін жүргізуге мүмкіндік береді.

45. Кітапты арнаған кезде Субъекті ақпараттың түсініктігі, сенімділігі, салыстырмалығы, толықтығы сияқты ақпараттың сапалы сипаттамаларын қолдануы тиіс. Қысқартылған, кодталған жазбаларды және символдарды пайдаланған жағдайда олардың мағынасы әрбір нақты жағдайда түсіндірілуі тиіс.

46. Әрбір Субъект бір ғана Кітап арнайды, ол нөмірленеді, түптеледі және сүрме немесе мастикалық мөрмен таңбаланады. Кітапта парақтардың саны соңғы бетінде субъектінің, бас бухгалтердің немесе осы субъектінің бухгалтерлік есебін жүргізуді қамтамасыз ететін тұлғаның қолымен расталады.

47. Кірістерді есепке алу кітабы және бухгалтерлік есептің басқа тіркелімдері басшының қарауына қарай электрондық түрде жүргізілуі мүмкін. Электрондық түрде арналған және кезең аяқталғаннан кейін қағаз тасығыштарға шығарылған нөмірленген және түптелген Кітаптың соңғы бетінде онда қамтылған беттердің

саны көрсетіледі, ол субъектінің мөрімен және бас бухгалтердің немесе осы субъектінің бухгалтерлік есебін жүргізуді қамтамасыз ететін қолдарымен расталады.

48. Субъектінің бухгалтерлік құжаттамасын жасау және ресімдеу осы Стандарттың талаптарына, Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы заңнамасында белгіленген ережелер мен талаптарға, сондай-ақ Бухгалтерлік есепке алу ережелеріне сәйкес жүзеге асырылады.

49. Қызметкерлермен еңбекақы жөнінде есеп айырысуды есепке алу үшін шаруашылық операцияларын есепке алу кітабымен қатар субъект 9-қосымшаға сәйкес В - 7 нысанды еңбекақыны есепке алу ведомосін жүргізеді.

50. Өнімдер, жұмыстар мен қызметтер өндіруді жүзеге асыратын субъекті қаржы-шаруашылық операцияларын есепке алу үшін бухгалтерлік есепке алудың мынадай тіркелімдерін қолдана алады:

3-қосымшаға сәйкес ақша қаражатын есепке алу ведомосі - В - 1 нысаны;

4-қосымшаға сәйкес қорларды есепке алу ведомосі - В - 2 нысаны;

5-қосымшаға сәйкес қаржы инвестицияларын есепке алу ведомосі - В - 3
н ы с а н ы ;

6-қосымшаға сәйкес есеп беретін тұлғалармен есепке алу ведомосі - В - 4
н ы с а н ы ;

7-қосымшаға сәйкес сатып алушылармен және тапсырысшылармен есеп айырысудың есебі ведомосі - В - 5 нысаны;

8-қосымшаға сәйкес өнім берушілермен есеп айырысудың есебі ведомосі - В - 6
н ы с а н ы ;

10-қосымшаға сәйкес есеп айырысуларды және өзге де операцияларды есепке алу ведомосі - В - 8 нысаны;

11-қосымшаға сәйкес биологиялық активтерді есепке алу ведомосі - В - 9
н ы с а н ы ;

12-қосымшаға сәйкес негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің қозғалысын есепке алу ведомосі - В - 10 нысаны;

13-қосымшаға сәйкес негізгі құралдар, материалдық емес активтер жөніндегі амортизациялық аударымдарды есепке алу ведомосі - В - 11 нысаны;

14-қосымшаға сәйкес есепті кезеңнің шығындарын есепке алу ведомосі - В - 12
н ы с а н ы ;

қолданылатын ведомостердегі айналымдар жөніндегі қорытындыларды 17-қосымшаға сәйкес қорыту жиынтық ведомосте В - 14 нысаны бойынша жүргізіледі, оның негізінде бухгалтерлік баланс жасалады.

Жиынтық ведомость синтетикалық есепке алудың тіркелімі болып табылады және ағымдағы есепке алудың деректерін қорытындылауға және бухгалтерлік есепке алудың шоттары бойынша жүргізілген жазбалардың дұрыстығын өзара

т е к с е р у г е

а р н а л ғ а н .

Есепті кезеңде қаржы нәтижесін анықтау үшін субъект 18-қосымшаға сәйкес қаржы нәтижесін есептеу кестесін пайдаланады, оның нәтижесінде табыс пен шығындар туралы есеп жасалады. Кітаптар мен ведомостерді толтыру 21-қосымшаға сәйкес Кітаптар мен ведомостерді толтыру ережесіне сай жүзеге асырылады.

51. Жоғарыда көрсетілген тіркелімдерден басқа, субъекті бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік жөніндегі уәкілетті орган бекіткен басқа да бухгалтерлік есеп тіркелімдерін қолдана алады.

5-бөлім. Кірістерді есепке алу § 24 Кірісті тану өлшемдері

52. Мыналар кірісті тану өлшемдері болып табылады:

1) сатушыдан сатып алушыға елеулі тәуекелдердің және тауарларға иелік ету б а с ы м д ы қ т а р ы н ы ң к ө ш у і ;

2) сатушы басқаруға көбірек қатыспайды және сатылған тауарды б а қ ы л а м а й д ы ;

3) кірістің сомасы сенімді бағалануы мүмкін;

4) мәмілеге байланысты экономикалық пайда ұйымға түседі деген ы қ т и м а л д ы л ы қ б а р ;

5) мәмілеге байланысты келтірілген немесе күтілетін шығындар сенімді бағалануы мүмкін.

53. Тану өлшемдерін қолдану мәміленің мәніне және оның сипатына тәуелді. М ы н а л а р д ы ң :

1) тауарларды сату;

2) қызметтер көрсету;

3) қаржыландырудан алынатын кірістер;

4) өзге де шығыстар нәтижесінде алынған кірісті айыру және ашу қажет.

§ 25 Кірісті өлшеу

54. Кіріс субъекті ұсынатын кез келген сауда және көтерме жеңілдіктерді ескере отырып, алынған немесе алуға жататын өтеудің әділ құны бойынша өлшенеді. Операциядан туындайтын кіріс сомасы субъекті мен сатып алушы немесе активті пайдаланушы арасындағы шартпен анықталады.

§ 26 Тауарларды сату

55. Тауарларды сатудан түсетін кіріс төменде санамаланған барлық шарттар қанағаттандырылғанда т а н ы л а д ы :

- 1) субъект сатып алушыға тауарға меншік құқығына байланысты елеулі тәуекелдер мен сыйақыларды берді;
- 2) субъект әдетте меншік құқығымен үндесетін деңгейдегі басқаруда енді қатыспайды және сатылған тауарларды бақыламайды;
- 3) кіріс сомасы сенімді өлшенуі мүмкін;
- 4) операцияларға байланысты экономикалық пайдалар Субъектіге түседі деген ықтималдылық бар;
- 5) операцияға байланысты келтірілген немесе күтілетін шығындар сенімді түрде өлшенуі мүмкін.

§ 27 Қызметтер көрсету

56. Қызметтер көрсетуді ұйғаратын операция нәтижесін сенімді өлшеген кезде кіріс баланс күніне операцияның аяқталу сатысына көрсету жолымен танылады. Операцияның нәтижесі егер мынадай шарттар орындалса, сенімді түрде есептелуі мүмкін:

- 1) кіріс сомасы сенімді түрде өлшенуі мүмкін;
- 2) операцияға байланысты экономикалық пайдалар Субъектіге түседі деген ықтималдылық бар;
- 3) операцияға байланысты келтірілген немесе күтілетін шығындар сенімді түрде өлшенуі мүмкін;
- 4) операцияны жүзеге асыру үшін келтірілген шығындар және оны аяқтау үшін қажет шығындар сенімді өлшенуі мүмкін.

57. Операцияның аяқталу сатысы орындалған жұмысты сенімді бағалауды қамтамасыз ететін тәсілмен анықталуы тиіс, атап айтқанда:

- 1) орындалған жұмыс туралы есептер;
- 2) қызметтердің жалпы көлемінен пайыз ретінде ұсынылған қызметтер;
- 3) шеккен шығындардың жалпы күтілетін шығындарға тепе-тең ара қатынасы

58. Қызметтер көрсетуді ұйғаратын операцияның нәтижесі сенімді бағаланбаса, кіріс танылған өтелетін шығыстар сомасында ғана танылады.

§ 28 Қаржыландырудан түсетін кірістер

59. Қаржыландырудан түсетін кірістерге кірістердің мынадай түрлері жатқызылады:

- 1) сыйақылар бойынша кірістер, онда қаржы активтері бойынша кірістер алуға (пайдалануға ақша қаражатын бергені үшін алынған, осы банкте шоттағы ақша қаражатын банктің пайдаланғаны үшін пайыздар) байланысты операциялар көрсетіледі;

2) дивидендтер бойынша кірістер, онда бағалы қағаздар жөніндегі алынған дивидендтер бойынша кірістер алуға байланысты операциялар көрсетіледі;

3) қаржылық жалға беруден түсетін кірістер, онда қаржылық жалға берілген активтер бойынша кірістер алуға байланысты операциялар көрсетіледі;

4) жылжымайтын мүлікке инвестициялармен жасалатын операциялардан түсетін кірістер, онда кез келген капиталдың құнының өсуінен түсетін жалдау төлемдерін немесе кірістерді алу мақсатында (иесінің немесе жалға алу шарты бойынша жалға алушының) иелігіндегі жылжымайтын мүліктен (жер, ғимарат немесе олардың бір бөлігі) кірістер алуға байланысты операциялар көрсетіледі;

5) қаржыландырудан алынатын өзге де кірістер, онда кірістердің басқа түрлерінде көрсетілмеген қаржыландырудан түсетін өзге кірістер көрсетіледі.

\$ 29 Өзге де кірістер

60. Өзге де кірістерге мынадай:

1) активтерді есептен шығарудан түсетін;

2) өтеусіз алынған активтерден түсетін;

3) мемлекеттік субсидиялардан түсетін;

4) оң бағамдық айырманың;

5) операциялық жалға беруден кіріс түрлері;

6) шарттардың талаптарын бұзғаны үшін айыппұлдар, өсімақылар,
тұрақсыздық айыптары;

7) Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында белгіленген қуыну мерзімі өткен кредиторлық берешектің сомасы;

8) түгендеу кезінде анықталған материалдық құндылықтардың артықтары;

9) субъектіге келтірілген шығындарды өтеуге түсетін түсімдер;

10) өзге де осыған ұқсас кірістер жатқызылады.

61. Өзге де кірістерді тану үшін негіз:

1) қызметтер көрсетуден түсетін кірістер қызметтер көрсетілетін кезеңде
танылады;

2) шарттардың талаптарын бұзғаны үшін айыппұлдар, өсімақылар,
тұрақсыздық айыптары сот оларды өндіріп алу туралы шешім шығарған немесе
олар борышкер танылған есепті кезеңде танылады;

3) Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген қуыну мерзімі
өткен кредиторлық берешектің сомасы қуыну мерзімі өткен есепті кезеңде
танылады;

4) алдыңғы есепті кезеңдерде анықталған жетіспеушіліктер бойынша
түсімдер борышкерлер ерікті мойындаған немесе олардан сот өндіріп алуды
талап еткен сомада қызметкер шығынды ерікті өтеу туралы өтініш берген күнге

немесе сот шешімі күшіне енген күнге көрсетіледі;

5) өзге түсімдер пайда болуына қарай танылады.

§ 30 Операцияны анықтау

62. Субъектінің тауарлары немесе қызметтері сипаты мен құнынан жағынан ұқсас қызметтерге айырбасталған жағдайда айырбасты Субъекті кіріс құрайтын операция ретінде қарастырмайды.

63. Тауарлар немесе қызметтер ұқсас емес тауарларға немесе қызметтерге айырбас ретінде ұсынылған жағдайда айырбас кіріс жасайтын операция ретінде қарастырылады. Кіріс берілген ақша қаражатының сомасына түзетілген алынған тауарлардың немесе қызметтердің әділ құны бойынша өлшенеді. Алынған тауарлардың немесе қызметтердің әділ құны сенімді өлшенбеген жағдайда кіріс берілген ақша қаражатының сомасына түзетілген берілген тауарлардың немесе қызметтердің әділ құны бойынша өлшенеді.

§ 31 Пайыздар

64. Субъектінің активтерін басқа тараптардың пайдалануынан туындайтын пайыздар бойынша кіріс активтің іс жүзіндегі кірістілігін ескеретін тепе-тең уақыт негізінде танылады.

§ 32 Ақпаратты ашу

65. Субъекті кірістерді тану үшін қабылдаған қызметтер көрсетуді қамтитын операцияның аяқталу сатысын анықтайтын тәсіл.

66. Мыналардан:

1) тауарларды сатудан;

2) қызметтер көрсетуден;

3) пайыздардан туындайтын кірісті қамтитын кезең ішінде танылған кірістің әрбір мәнді санатының сомасы;

4) кірістің әрбір мәнді санатына енгізілген тауарларды немесе қызметтерді айырбастаудан туындайтын кіріс сомасы.

67. Кез келген шартты міндеттемелер немесе активтер, мысалы, кепілдік берілген міндеттемелер, шығындар немесе ықтимал шығындар.

6-бөлім. Негізгі құралдарды есепке алу § 33 Негізгі құралдардың баптарын тану

68. Негізгі құралдарға материалдық-мүліктік нысаны бар активтер жатқызылады. Мысалы, жылжымайтын мүлік көлік құралдары, машиналар және

жабдықтар, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында анықталатын субъекті тауарларды (қызметтерді) өндіру немесе жеткізу үшін, басқа ұйымдарға жалға беру үшін немесе әкімшілік мақсаттарда ұстайтын және бір кезеңнен артық пайдалану ұйғарылатын өзге де мүлік жатқызылады.

69. Негізгі құралдар егер:

- 1) активке байланысты болашақ экономикалық пайдалар субъектіге түседі деген ықтималдылық болса;
- 2) активтің өзіндік құны сенімді өлшенсе;
- 3) актив кейіннен сатпау үшін сатып алынса, актив ретінде танылады.

70. Егер актив экономикалық пайда әкелмесе, оны сатып алуға жұмсалатын шығындар есепті кезеңнің шығыстарына есептен шығарылады. Жылжымайтын мүлік объектісіне, ғимараттар және жабдықтарға байланысты пайдалар және тәуекелдер субъектіге өтпеген жағдайда, жылжымайтын мүлік объектісі, ғимараттар және жабдықтар танылмауы тиіс.

71. Болашақ экономикалық пайда алу үшін негізгі құралдар:

- 1) субъекті сататын тауарлар мен қызметтерді өндірген кезде жеке де, басқа активтермен үйлестіріліп те пайдаланылуы;
- 2) сатылуы немесе басқа активке айырбасталуы;
- 3) міндеттемелер жөніндегі есеп айырысу шотына берілуі;
- 4) ұйымның меншік иелері арасында бөлінуі мүмкін.

72. Негізгі құралды таныған кезде субъектінің мынадай сәттерге көңіл аударғаны жөн:

1) қосалқы бөлшектер мен жөндеу жабдығы әдетте қорлар ретінде танылады. Алайда негізгі қосалқы бөлшектер мен резервтік жабдық егер ұйым оларды бір кезеңнен артық пайдалануды жоспарласа, негізгі құралдар деп танылуы тиіс. Сондай-ақ егер қосалқы бөлшектер немесе қосымша жабдық белгілі бір объектімен ғана пайдаланылса және оларды пайдалану тұрақты болмайды деп күтілсе, олар тиісті активтерді пайдалы қолдану мерзімінен аспайтын уақыт кезеңінің ішінде олардың пайдалануға дайын сәтінен бастап негізгі құралдар деп танылуы және амортизациялануы тиіс.

2) тікелей болашақ экономикалық пайдаларды арттырмайтын, бірақ ұйымның оларға жатқызылған басқа да активтерді пайдалануынан болашақ экономикалық алуын қамтамасыз ету үшін қажетті шарт болып табылатын қауіпсіздік мақсаттары және қоршаған ортаны қорғау үшін сатып алынған объектілер негізгі ретінде танылады.

73. Түгендеу объектісі негізгі құралдар есебінің бірлігі болып табылады. Бір негізгі құралдар объектісінде түрлі пайдалы қолдану мерзімі бар бірнеше құрауыштар болған кезде әрбір мұндай бөлік дербес түгендеу объектісі ретінде ескеріледі.

§ 34 Негізгі құралдардың баптарын бастапқы өлшеу

74. Актив ретінде тануға жататын негізгі құралдар сатып алудың іс жүзіндегі құны (өзіндік құны) бойынша өлшенеді.

Өзіндік құнның құрауыштары.

75. Негізгі құралдың өзіндік құны сауда жеңілдіктерін шегере отырып, сатып алуға арналған импорттық баждар мен өтелмейтін салықтарды қоса алғанда активтің сатып алу бағасын, мақсатына сай пайдалану үшін активті жұмыс жағдайына келтіру жөніндегі тікелей шығындарды, сондай-ақ активтерді демонтаждауға және істен шығаруға арналған бағалау шығындарын қамтиды. Мыналар тікелей жатқызылған мысалдар болып табылады:

- 1) активтің құрылысына және сатып алуға тікелей байланысты қызметкерлердің еңбекақысына арналған шығындар,
- 2) құрылыс учаскесін дайындауға арналған шығындар;
- 3) тиеу-түсіру жұмастарын бастапқы жеткізу және олардың құны;
- 4) орнатуға және монтаждау жұмыстарына арналған шығындар;
- 5) актив жұмысын тестілеудің өзіндік құны;
- 6) қызметкерлерге сыйақылар;

7) активтің демонтажының және оны алып тастаудың және бағалау міндеттемелері ретінде танылатын деңгейде учаскені қалпына келтірудің есептік құны.

76. Әкімшілік және басқа да жалпы үстеме шығыстары егер олар тікелей активті сатып алуға немесе оны жұмыс жағдайына жеткізуге жатқызылмаса, негізгі құралдардың өзіндік құнына енгізіледі. Пайдалануға беру жөніндегі шығыстар сияқты және өндіріс басталғанға дейін келтірілген осыған ұқсас шығыстар егер олар активті жұмыс жағдайына келтіру үшін қажет болып табылмаса, активтің өзіндік құнының бір бөлігі болып табылмайды. Актив өнімділігінің жоспарланған көрсеткіштеріне қол жеткізгенге дейін келтірілген бастапқы операциялық шығындар шығыс ретінде танылады.

77. Активтің дербес өндірісі кезінде орын алған шикізаттың, еңбек немесе басқа да ресурстардың нормативтен тыс шығындарының өзіндік құны оның өзіндік құнына енгізілмейді.

78. Көп жағдайларда жылжымайтын мүлік объектілері, ғимараттар мен ж а б д ы қ т а р :

- 1) а қ ш а ғ а ;
- 2) с а л у ж о л ы м е н ;

3) к р е д и т к е ;

4) ө т е у с і з ;

5) басқа активтерге айырбасқа сатып алынуы мүмкін.

79. Ұйым жүргізген негізгі құралдардың бастапқы бағасы сатып алу кезіндегі қағидаттар негізінде анықталады.

§ 35 Активтермен алмасу

80. Негізгі құралдар басқа активке айырбастауға сатып алынғанда алынған объектінің іс жүзіндегі құны төленген ақша қаражатының немесе олардың баламасының сомасына түзетілген берілген активтің әділ құнына тең келетін оның әділ құнына тең қабылданады. Жаңа активтің анықталған әділ құнының және оған айырбасқа берілген активтің баланстық құны арасындағы айырмашылық айырбас операциясынан пайда немесе шығын туындатады.

81. Егер айырбас жөніндегі операция коммерциялық негізге негізделмесе немесе алынған активтің де, берілген активтің де әділ құны сенімді бағаланбаса, сатып алынған негізгі құралдардың құны берілген активтің баланстық құны бойынша бағаланады. Алайда алынған активтердің әділ құны берілген активтердің құнсызданғандығы туралы куәландырады. Бұл жағдайда берілген активтің құнын ішінара есептен шығару жүргізіледі және бұл есептен шығарылған құн жаңа активке жатқызылады.

§ 36 Келесі шығындар

82. Актив ретінде танылған негізгі құралдарға жатқызылған оның пайдалы қызметінің мерзімін ұзарту және/немесе болашақ экономикалық пайданы арттыруға әкелетін бастапқы есептелген нормативтік көрсеткіштерден тыс өнімділікті арттыру үшін осы объектінің ахуалын жақсартуға бағытталған келесі шығындар олардың баланстық құнын арттырады. Мысалы, оның қуаттылығын арттыруды, өнім сапасын елеулі жақсартуға қол жеткізу үшін машиналардың бөлшектерін жетілдіруді, бұрын бағаланған операциялық шығындарды елеулі қысқартуға мүмкіндік беретін жаңа өндірістік процестерді енгізуді қоса алғанда модификациялау. Барлық өзге де келесі шығындар олар келтірілген есепті кезеңнің шығыстары деп танылады.

83. Объектінің техникалық ахуалын сақтау және қолдау мақсатында жүргізілетін негізгі құралдарды жөндеуге және пайдалануға арналған шығындар бастапқы құнды арттырмайды, туындаған сәтке ағымдағы шығыстар ретінде танылады. Дұрыс пайдаланбау нәтижесінде апаттар мен активтің өзге бүлінуінің салдары болып табылатын негізгі құралдарды жөндеуге және қайта қалпына келтіруге арналған шығындар шығындарға жатқызылады.

84. Негізгі құралдардың құрауыштары жекелеген активтер ретінде есептеледі, өйткені олардың өздері жатқызылған негізгі құралдарға қарағанда өзге пайдалы қолдану мерзімі бар. Осылайша, негізгі құралдарды тану өлшемдері қанағаттандырылса, негізгі құралдардың құраушын ауыстыру немесе жаңарту кезінде тартылған шығындар жекелеген активті сатып алу ретінде ескеріледі, ал ауыстырылған актив есептен шығарылады.

§ 37 Бастапқы танудан кейін өлшеу

85. Бастапқы танылғаннан кейін негізгі құралдар барлық жинақталған амортизацияны есептен шығарғанда олардың өзіндік құны бойынша ескеріледі.

§ 38 Амортизация

86. Негізгі құралдардың амортизацияланатын құны амортизация арқылы олардың пайдалы қызметі ішінде жүйелі есептен шығарылады. Физикалық тозу негізгі құралдарды пайдалану және сыртқы факторлардың әсер ету нәтижесі б о л ы п т а б ы л а д ы .

Моральдық тозу процесті білдіреді, оның нәтижесінде ғылым мен техниканы дамытудың қазіргі заманғы талаптарына сәйкес келмейді.

87. Әрбір кезең үшін амортизацияланатын есептеулер егер олар басқа активтің баланстық құнына енгізілмесе, шығыс ретінде танылады (аяқталмаған құрылыс, дайын өнім және т.б.).

88. Негізгі құралдардың әрбір елеулі бөлігі жеке амортизациялануы тиіс. Алайда бірыңғай пайдалы қызмет мерзімі бар және тиісінше амортизация әдісімен активтердің елеулі бөліктері амортизация бойынша шығыстарды есептеу мақсатында топтарға біріктірілуі мүмкін.

89. Пайдалы қолдану мерзімі ішінде активтің амортизацияланатын құнын жүйелі бөлу үшін амортизацияны есептеудің турасылықты әдісі пайдаланылады, ол активтің пайдалы қолданылуының мерзімі ішінде тұрақты аударымдарға әкеледі.

90. Негізгі құралдарды амортизациялау актив пайдалануға қол жетімді болған және тіпті актив белгілі бір уақыт ішінде іске қосылмаса да оны істен шығарғанға дейін есептелуін жалғастырады.

91. Негізгі құралдардың пайдалы қолдану мерзімі мерзімді қайта қаралып отырады, егер күтім алдыңғы есептеулерден елеулі ерекшеленсе, онда ағымдағы және болашақ кезеңдер үшін амортизациялық аударымдар түзетіледі.

§ 39 Есептен шығару және істен шығару

92. Негізгі құрал баланстан ол істен шыққан кезде немесе актив пайдаланудан мүлде алып тасталған жағдайда және оны істен шығарудан енді ешқандай экономикалық пайдалар күтілмеген жағдайда баланстан есептен шығарылады.

93. Негізгі құралдарды есептен шығарудан немесе істен шығарудан туындайтын пайда немесе шығын активтің істен шығуынан түсетін бағалау таза кірісі мен баланстық құны арасындағы айырма ретінде анықталады және пайда мен шығындар туралы есепте кіріс немесе шығыс ретінде танылады.

§ 40 Ақпаратты ашу

94. Субъектінің қаржылық есептілігі негізгі құралдардың әрбір түрі үшін мынадай ақпаратты ашады:

1) жалпы баланстық құнды анықтау үшін пайдаланылатын өлшеу негізі. Егер бір базадан артық пайдаланылса, негізгі құралдардың әрбір санаты бойынша осы базаға арналған жалпы баланстық құн ашылады;

2) қолданылатын пайдалы қолдану мерзімі немесе амортизация нормалары;

3) мыналарды: түсімдерді, істен шығуды, амортизацияны, сондай-ақ өзге де өзгерістерді көрсететін кезеңнің басына және аяғына баланстық құнды тексеру.

95. Қаржылық есептілік сондай-ақ мыналарды қамтуы тиіс:

1) негізгі құралдардың объектілерін пайдалануға арналған шектеулердің болуы және сомасы, сондай-ақ міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз ету ретінде кепілдегі негізгі құралдар;

2) құрылыс процесіндегі негізгі құралдардың құнына енгізілген шығындар шамасы;

3) негізгі құралдарды сатып алу жөніндегі міндеттемелер сомасы;

4) егер қаржылық есептілікте жеке ашылмаса, қаржылық есептілікке енгізілген құнсызданған және жоғалған негізгі құралдар үшін үшінші тұлғалардың өтемақы сомасы.

96. Бұдан басқа, мынадай ақпарат қаржылық есептілікте орынды:

1) уақытша тұрып қалған негізгі құралдардың баланстық құны;

2) барлық толығымен амортизацияланған, бірақ әлі пайдаланылмаған негізгі құралдардың жалпы баланстық құны;

3) белсенді пайдаланылуы тоқтатылған және істен шығаруға арналған негізгі құралдардың баланстық құны.

7-бөлім. Биологиялық активтер мен ауыл шаруашылығы өнімдерін есепке алу

97. Осы бөлім жинау сәтінде биологиялық активтерден алынған ауыл шаруашылығы өнімдерін есепке алуды қарастырады. Өнім егіс жиналғаннан кейін қайта сыныпталады және қорлар ретінде ескеріледі.

§ 41 Тану және өлшеу

98. Ауыл шаруашылығы қызметі қызметтің әр түрлісінің кең ауқымын қамтиды. Мынадай үш сипаттама ауыл шаруашылығы қызметінің барлық түрлеріне тән болып есептеледі:

- 1) биологиялық активтер биотрансформацияға қабілетті болуы тиіс.
- 2) ауыл шаруашылығы қызметі басқарылатын болуы тиіс.
- 3) биотрансформациямен тартылған сандық және сапалық өзгерістер ауыл шаруашылығы қызметін басқару процесінің бір бөлігі ретінде қадағаланады және өлшенеді.

99. Субъект биологиялық активті немесе ауыл шаруашылығы өнімін мынадай кезде ғана таниды:

- 1) Субъект активті өткен оқиғалардың нәтижесінде бақылайды;
- 2) Субъектінің осы активтен болашақ пайда алу мүмкіндігі бар;
- 3) активтің өзіндік құнын сенімділіктің жеткілікті деңгейімен өлшеуге болады.

100. Биологиялық актив бастапқы тану сәтінде өзінің құны бойынша өлшенеді.

101. Субъектінің биологиялық активтерінен жиналған ауыл шаруашылығы өнімі егіс жинау сәтіне белгіленген өзіндік құн бойынша өлшенеді, нәтижесінде актив қорларға қайта сыныпталатын күнге өзіндік құн болып табылады.

102. Биологиялық активті өзіндік құны бойынша бастапқы тану кезінде туындайтын өзге де кірістер немесе шығындар орын алған кезең үшін таза кіріс немесе шығынды анықтау кезінде ескеріледі.

103. Ауыл шаруашылығы өнімдерін бастапқы тану кезінде туындайтын өзге де кірістер немесе шығындар орын алған кезең үшін таза пайда немесе шығынды анықтау кезінде ескеріледі.

8-бөлім. Мемлекеттік субсидиялар

104. Биологиялық активке жатқызылған шарттармен шектелмеген мемлекеттік субсидия алуға жататын субсидиялар разрядына өткенде ғана кірістер құрамында танылады.

105. Биологиялық активке жатқызылған белгілі бір шарттарда берілетін мемлекеттік субсидия, оның ішінде Субъект ауыл шаруашылығы қызметінің кез

келген түрімен айналыспауы тиіс болғанда, мемлекеттік субсидия шартын орындағаннан кейін ғана кірістер құрамында танылады.

§ 42 Ақпаратты ашу

106. Тұтынылатын және жеміс беретін биологиялық активтердің, сондай-ақ піскен және піспеген биологиялық активтердің ара жігін ажырата отырып, биологиялық активтердің әрбір тобы туралы сандық ақпарат беру ұсынылады. Субъект осындай жігін ажырату үшін пайдаланылатын қағидаттар туралы ақпаратты ашады.

107. Тұтынылатын биологиялық активтер - ауыл шаруашылығы өнімі түрінде жиналатын немесе биологиялық активтер түрінде (мысалы, етке жіберу мақсатындағы, сатуға арналған ірі қара мал, балық өсіру шаруашылықтарындағы балық, дәнді дақылдар - жүгері және бидай, сондай-ақ отын дайындау мақсатында өсірілетін ағаштар).

108. Жеміс беретін биологиялық активтер - тұтынатын болып табылмайтын барлық өзге биологиялық активтер. Жеміс беретін биологиялық активтер - бұл ауыл шаруашылығы өнімі (мысалы, етке жіберу мақсатындағы, сатуға арналған ірі қара мал, балық өсіру шаруашылықтарындағы балық, дәнді дақылдар - жүгері және бидай, сондай-ақ отын дайындау мақсатында өсірілетін ағаштар) емес, өздігінен қалпына келетін объектілер.

109. Піскен биологиялық активтер - бұл өнімді (тұтынылатын биологиялық активтер) жинауға кірісуге мүмкіндік беретін өлшемдерге қол жеткізген, не тұрақты негізде өнімді (өнім беретін биологиялық активтер) жинауды қамтамасыз етуі мүмкін активтер.

110. Субъектінің қаржылық есептілігі мынадай ақпаратты ашады:

- 1) баланстың өзінде биологиялық активтердің баланстық құны;
- 2) биологиялық активтердің әрбір сыныбының сипаттамасы;
- 3) оларды пайдалануға қатысты белгілі бір шектеулер қолданылатын биологиялық активтердің болуы және баланстық құны, сондай-ақ міндеттемелерді қамтамасыз ету ретінде кепілге берілген биологиялық активтердің баланстық құны;
- 4) биологиялық активтерді жетілдіруге немесе сатып алуға байланысты міндеттемелердің сомасы;
- 5) ауыл шаруашылығы қызметіне байланысты қаржы тәуекелін басқару стратегиясы;
- 6) активтерді сатып алуға байланысты құнның өсуі туралы кезеңнің

басындағы және аяғындағы баланстық құнды салыстыру;
7) сатуға байланысты құнды азайту;
8) өнімді жинауға байланысты құнды азайту; өзге де өзгерістер.

8-бөлім. Материалдық емес активтерді есепке алу § 43 Материалдық емес активтер

111. Объект материалдық емес активтің анықтамасына жауап беруі үшін ол материалдық емес активті тану өлшемдеріне, яғни ресурстардың бірегейлендірілуіне, оларды бақылау мен болашақ экономикалық пайдалардың болуына жауап беруі тиіс. Егер объект материалдық емес активтің анықтамасына жауап бермесе, оны сатып алуға немесе ішкі өндіруге арналған шығындар тартылғанда шығыс ретінде танылады.

112. Материалдық емес актив егер:

1) егер оны субъектіден бөлуге болатын болса, яғни субъекті сата алса, жалға берсе немесе жеке, не жеке, не оған байланысты шартпен, активпен немесе міндеттемемен бірге айырбастаса;

2) ол субъектіден берілген немесе бөлінген болып табылады ма, қарамастан заңды құқықтардан немесе басқа құқықтар мен міндеттемелерден туындаса бірегейлендіріледі.

113. Бақылау:

1) материалдық емес активті пайдаланудан болашақ экономикалық пайда алуға арналған құқықты (мысалы, заңды құжаттармен ресімделген құқық - патент, лицензия);

2) материалдық емес активті пайдаланудан алынған басқа пайдаларға қатынауға тыйым салу мүмкіндігін (мысалы, коммерциялық құпияны жария еткені үшін заң жауапкершілігі арқылы) білдіреді.

114. Материалдық емес активтен түсетін болашақ экономикалық пайдалар өнімдерді немесе қызметтерді сатудан түсетін кірісті, шығындарды үнемдеуді немесе субъектінің активті пайдалану нәтижесі болып табылатын басқа да пайдаларды қамтуы мүмкін.

§ 44 Материалдық емес активті тану және бастапқы өлшеу

115. Материалдық емес актив:

1) осы активті пайдалануға жатқызылған болашақ экономикалық пайдалар ұйымға түседі деген ықтималдылық болғанда;

2) активтің құны сенімді бағаланғанда танылуы тиіс.

116. Субъект негізді және қолайлы бағалауларды пайдалана отырып, болашақ экономикалық пайдалардың ықтималдылығын бағалайды, олар активті пайдалы

қолдану мерзімінің ішінде болатын экономикалық шарттардың жиынтығын менеджменттің үздік есепті бағалауын көрсетеді.

117. Активті танудың өлшемдерін қанағаттандыратын материалдық емес актив баланста өзіндік құн бойынша танылады.

118. Материалдық емес актив:

- 1) жеке;

- 2) мемлекеттік субсидия арқылы;

- 3) активтерді айырбастау жолмен сатып алынуы мүмкін.

§ 45 Материалдық емес активтің өзіндік құны

119. Сатып алынған материалдық емес активтің өзіндік құны сатып алу бағасын, оның ішінде сауда жеңілдіктерін шегергеннен кейін импорттық баждарды және сатып алуға арналған өтелмейтін салықтарды, сондай-ақ мақсатына сай пайдалану үшін активті жұмыс жағдайына келтіру жөніндегі барлық тікелей шығындарды қамтиды.

120. Материалдық емес активтің өзіндік құны енгізуге арналған шығындарды (жарнама және өнімді жылжыту), персоналды даярлауға және оқытуға арналған шығындарды, әкімшілік және басқа да үстеме шығындарды қамтымайды.

§ 46 Активтер алмасу

121. Материалдық активтер басқа активпен айырбастауға сатып алынса, алынған объектінің іс жүзіндегі құны төленген ақша қаражатының немесе оның баламасының сомасына түзетілген берілген активтің әділ құнына теңелетін оның әділ құнына тең қабылданады. Жаңа активтің анықталған әділ құнының және оған айырбасқа берілген активтің баланстық құны арасындағы айырмашылық айырбас операциясынан пайда немесе шығын туындайды.

122. Егер айырбас жөніндегі операция коммерциялық негізге негізделмесе немесе алынған активтің де, берілген активтің де әділ құны сенімді бағаланбаса, сатып алынған жылжымайтын мүлік объектісінің, ғимараттар мен жабдықтардың құны берілген активтің баланстық құны бойынша бағаланады. Алайда алынған активтердің әділ құны берілген активтердің құнсызданғандығы туралы куәландырады. Бұл жағдайда берілген активтің құнын ішінара есептен шығару жүргізіледі және бұл есептен шығарылған құн жаңа активке жатқызылады.

§ 47 Ішкі құрылған материалдық емес актив

123. Ішкі құрылған материалдық емес активтер материалдық емес активті танудың барлық өлшемдерін жауап берсе ғана танылады. Ішкі құрылған

материалдық емес тану өлшемдеріне сәйкес келуін анықтау үшін активті құру процесі мыналарға бөлінеді:

1) зерттеу сатысы (зерттеу сатысынан туындайтын материалдық емес актив актив ретінде тануға жатпайды, кезеңнің шығыстары деп танылады);

2) әзірлемелер сатысы (әзірлемелерден туындайтын материалдық емес актив Субъект пайдалану немесе сату үшін қол жетімді материалдық емес активтің техникалық жүзеге асырылуын, пайдалану немесе сату қабілетін, әзірлемені аяқтау үшін техникалық, қаржы және басқа да ресурстардың жетімділігін жария етуі мүмкін болғанда ғана тануға жатады және осы актив сенімді бағалануы мүмкін). Бұл ретте бір жобаның шеңберінде зерттеу сатысы мен әзірлеу сатысының арасында айырмашылық жасау мүмкін болмаса, онда жоба толығымен зерттеу ретінде қаралуы тиіс.

124. Ішкі жобаны әзірлеу процесінде немесе әзірлеу сатысында туындаған материалдық емес актив егер ұйым толық шамада мыналарды жариялаған жағдайда ғана танылады:

1) пайдалану немесе сатуға қол жетімді болу үшін материалдық емес активті аяқтаудың техникалық жүзеге асырылуы;

2) материалдық емес активті аяқтауға және пайдалануға немесе оны сатуға өз пиғылы;

3) материалдық емес активті пайдалануға немесе сатуға өз қабілеті;

4) материалдық емес активтен ықтимал болашақ пайда алу тәсілі;

5) әзірлемені аяқтау үшін, сондай-ақ материалдық емес активті пайдалану немесе сату үшін жеткілікті техникалық, қаржылық және басқа да ресурстардың болуы;

б) әзірлеу барысында материалдық емес активке жатқызылған шығындарды сенімді бағалау қабілеті.

125. Субъектінің ішінде құрылған материалдық емес активтің өзіндік құны материалдық актив тану өлшемдеріне жауап берген күннен бастап және негізді және кезекті негізде активке тікелей жатқызылуы немесе бөлінуі мүмкін шығыстардың жалпы сомасын білдіреді.

126. Алдыңғы аралық немесе жылдық қаржылық есептілікте шығыстар ретінде танылған материалдық емес активтің баланстық құнына оларды кейіннен енгізу мақсатында шығындарды қалпына келтіруге тыйым салынады.

127. Мынадай шығыстар ішкі құрылған материалдық емес активтің өзіндік құнының құрауыштары болып табылмайды:

1) егер бұл шығыстар активті пайдалануға дайындауға тікелей қатысы болмаса, сауда-саттық және әкімшілік үстеме шығыстар;

- 2) бастапқы операциялық шығындар;
- 3) бұрын шығыстарға жатқызылған шығындар (мысалы, зерттеу сатысында);
- 4) персоналды оқытуға арналған шығындар.

128. Бастапқыда шығыс ретінде танылған материалдық емес активтерге арналған шығындар нәтижесінде материалдық емес активтердің бір бөлігі ретінде танылмауы тиіс.

§ 48 Бастапқы танудан кейінгі өлшеу

129. Сатып алынған материалдық емес активті бастапқы танудан кейін немесе ішкі құрылған материалдық емес активті аяқтағаннан кейін келтірілген шығындар көп жағдайда танудың өлшемдеріне жауап беретін материалдық емес активтің өзіндік құнының бір бөлігін қалыптастыратын жағдайды қоспағанда, кезеңнің шығыстары болып танылады.

130. Бастапқы танудан кейін материалдық емес актив жинақталған амортизацияны шегергенде өзіндік құны бойынша ескеріледі.

§ 49 Амортизация

131. Осы материалдық емес актив пайдалы қолданудың анықталған немесе анықталмаған мерзіміне ие ме, соны анықтау қажет. Егер пайдалы қолдану мерзімі анықталса, онда амортизацияланатын құн активті пайдалы қолдану мерзімінің ішінде жүйелі бөлінеді.

132. Пайдалы қолдану мерзімі белгісіз материалдық емес активтерге амортизация есептелмейді.

133. Пайдалы қолдану мерзіміне әсер ететін факторлар:

- 1) активті пайдалану мақсаты;
- 2) актив өнімінің үлгілік өмірлік циклдары;
- 3) техникалық, технологиялық, коммерциялық немесе басқа да ескіру;
- 4) өнеркәсіп тұрақтылығы және рыноктық ауытқу;
- 5) бәсекелестердің күтілетін іс-әрекеттері;
- 6) активті қолдау үшін қызметке көрсетуге арналған шығындар деңгейі;
- 7) активті бақылау кезеңі және активті пайдалануға заңды немесе ұқсас шектеулер, мысалы, тиісті жалға алудың әрекет ету мерзімінің аяқталу күні;
- 8) пайдалы қолдану мерзімінің басқа активтерден тәуелділігі.

134. Егер материалдық емес активтен алынатын болашақ экономикалық пайдаларды бақылауға шектеулі кезеңге ұсынылған заң құқықтары арқылы қол жеткізілсе, материалдық емес активті пайдалы қолдану мерзімі мынадай жағдайларды:

- 1) заң құқықтары қайта жаңартылған болып табылатынды;

2) қайта жаңарту шын мәнінде анықталған және елеулі шығындарды талап етпейтінді қоспағанда, заң құқығының әрекет ету кезеңінен аспауы тиіс.

135. Материалдық емес активтің амортизацияланатын құны оны пайдалы қолданудың үздік бағаланған мерзімінің ішінде жүйелі негізде бөлінуі тиіс. Материалдық емес активтің пайдалы қолдану мерзімі актив пайдалану үшін пайда болған сәттен бастап жиырма жылдан аспайды деген жоққа қарсы ұйғарым бар.

Амортизация актив пайдалану үшін жарамды сәтте басталуы тиіс.

136. Пайдалы қолдану мерзімінің ішінде активтің амортизацияланатын құнын жүйелі түрде бөлу үшін амортизацияны есептеудің тікелей желілік әдісі пайдаланылады, ол активті пайдалы қолдану мерзімінің ішінде тұрақты аударымдарға әкеп соқтырады.

137. Әрбір кезең үшін амортизацияланатын аударымдар егер олар басқа активтің баланстық құнына енгізілмесе ғана шығыс ретінде танылады.

\$ 50 Тарату құны

138. Материалдық емес активтің тарату құны мынадай:

1) үшінші тараптың активті оны пайдалы қолдану мерзімінің аяғында сатып алу міндеттемесі бар;

2) активтің белсенді рыногы бар:
- тарату құны осы рыноктың деректері негізінде анықталуы мүмкін;
- мұндай рынок активті пайдалы қолдану мерзімінің аяғында әрекет етуі мүмкін жағдайлардан басқа нөлге тең деп қабылдануға тиіс.

139. Нөлден ерекшеленетін тарату құны субъект материалдық емес активті оны пайдалы қолдану мерзімінің аяғына дейін сатуды күтіп отыр дегенді білдіреді. Сондықтан, мысалы, әзірлеуге арналған шығындардың нөлден ерекшеленетін тарату құнының болуы екіталай.

\$ 51 Активті есептен шығару және істен шығару

140. Материалдық емес активті тану істен шыққаннан кейін немесе оны пайдаланудан қандай да бір экономикалық пайда түсіру күтілмегенде тоқтатуға жатады. Осыған байланысты істен шығарудан түсетін таза түсімдер мен активтің баланстық құны арасындағы айырмашылық ретінде анықталудан туындайтын пайда немесе шығын пайда мен шығындар туралы есепте көрсетіледі.

\$ 52 Ақпаратты ашу

141. Субъектінің ішінде құрылған материалдық емес активтер мен басқа да материалдық емес активтердің арасындағы жігін ажыратуды жүргізе отырып, субъект материалдық емес активтердің әрбір сыныбы үшін мынадай ақпаратты ашуы тиіс :

1) пайдалы қолдану мерзімдері немесе қолданылатын амортизация нормалары ;

2) жалпы баланстық құн және жинақталған амортизация, сондай-ақ кезеңнің басына және аяғына құнсызданудан жинақталған шығындар;

3) материалдық емес активтердің амортизациясы енгізілген пайда мен шығындар туралы есеп баптары;

4) мыналарды :

- ұйымның ішінде әзірлемелер жүргізу нәтижесінде құрылған материалдық емес активтерді жеке көрсете отырып, түсімдерді;

- сатуға ұсталатын ретінде сыныпталатын активтер немесе істен шығару тобына енгізілгендер және өзге істен шығаруды;

- кезеңнің ішінде есептелген амортизацияны;

- кезеңнің ішінде материалдық емес активтердің баланстық құнына басқа да өзгерістерді көрсететін кезеңнің басына және аяғына баланстық құнды тексеру.

142. Қаржылық есептілік есепті кезеңнің ішінде шығыс ретінде танылған зерттеулер мен әзірлемелерге арналған шығындардың жиынтық сомасын ашуы тиіс.

143. Зерттеулер мен әзірлемелерге арналған шығындар зерттеулер мен әзірлемелерге тікелей қатысы бар немесе осы қызметке пайымды және кезекті негізде жатқызылуы мүмкін барлық шығындарды қамтиды.

144. Субъектіден мынадай ақпаратты беру талап етілмейді, алайда хош көріледі :

- мұндайлар болған кезде әлі де пайдаланудағы толығымен амортизацияланған активтерді сипаттау;

- субъекті бақылайтын, бірақ олар тану өлшемдеріне жауап бермеуі себепті активтер ретінде танылмаған елеулі материалдық емес активтердің қысқаша сипаттамасы.

9-бөлім. Қорларды есепке алу § 53 Қорлардың сыныптамасы

145 . Қорлар :

1) сатып алынған және қайта сатуға сақталған тауарлар;

2) қайта сатуға арналған мүлік (жер, ғимарат, автомобильдер);

3) субъекті өндірген және сатуға арналған дайын өнім;

4) дайын өнімді (немесе қызметтерді) өндіруге арналған, сондай-ақ өндірістің

- өзін қамтамасыз етуге арналған шикізат және материалдар;
- 5) аяқталмаған өндіріс - дайындық сатысына жетпеген өнім, кейіннен қайта өңдеуге арналған жартылай фабрикаттар;
- б) басқа да қосымша қорлар ретінде сыныпталуы мүмкін.

§ 54 Қорлардың талдамалы белгілері

146. Қорлардың түрлері бойынша талдамалы белгілер ақпараттық жүйеден мынадай ақпарат алуды қамтамасыз етуі тиіс:

- 1) есеп беретін бөлімшелер бойынша:
 - қоймалардағы қорлар;
 - цехтардағы қорлар;
 - 2) қорлардың атаулары бойынша;
 - 3) ағымдағы мәртебесі бойынша
 - қайта өңдеуге берілген қорлар;
- жауапты сақтауға берілген қорлар.

§ 55 Қорларды есепте тану

147. Қорлар кез келген актив сияқты есепте мынадай тану өлшемдері болған кезде ғана көрсетіледі:

1) осы актив бойынша болашақта экономикалық пайда алу ықтималдығы болған кезде;

2) есепке алу объектісін сатып алуға немесе өндіруге іс жүзіндегі шығындарды бағалау мүмкін болған кезде.

148. Қорлар баланста оларды пайдаланудан болашақ экономикалық пайда ағынының ықтималдығы болған кезде ғана танылады.

149. Қорларды пайдаланудан түсетін экономикалық пайдалар субъектіге түрлі жолдармен түсуі мүмкін, мысалы:

1) қорлар іске асырылуы мүмкін, бұл ретте қорларды сатудан түсетін түсімді алу пайда болады;

2) шикізат және материалдар, сондай-ақ аяқталмаған өндіріс дайын өнімді өндіру жөніндегі шығындарды қалыптастыруға арналған. Бұл ретте осы қорларды пайдаланудан түсетін пайда дайын өнімді болашақ сату арқылы Субъектіге түсетін болады;

3) қор басқа активтерге айырбастау үшін немесе Субъектінің бар міндеттемелерін өтеу қаражаты ретінде пайдаланылуы мүмкін, бұл ретте пайда іс жүзіндегі ақша қаражатын үнемдеуде, міндеттемелерді қысқартуда немесе жаңа

активтердің

түсімінде;

4) қорлар сондай-ақ дивидендтер ретінде төлеу үшін пайдаланылуы мүмкін және басқалар.

\$

56 Қорларды өлшеу

150. Қаржылық есептілікте қорлар өзіндік құны бойынша көрсетіледі.

\$ 57 Қорлардың өзіндік құны

151. Қорлардың өзіндік құны сатып алуға, өңдеуге арналған барлық шығындарды, қорларды ағымдағы жағдайына және олардың орналасу орнына жеткізу мақсатында жүргізілген өзге де шығындарды қамтиды.

152. Сатып алуға арналған шығындар сатып алу құнын, импорттық баждарды (өтелетіннен басқа), тасымалдауға, өңдеуге арналған шығыстарды және сатып алуға байланысты тікелей басқа да шығыстарды қамтиды. Сауда жеңілдіктері, төлемдерді қайтару және өзге де ұқсас баптар шығындарды анықтау кезінде шегеріледі.

153. Қорларды өңдеуге арналған шығындар еңбекақы төлеуге арналған тікелей шығындар сияқты өнімдердің бірліктеріне тікелей байланысты шығындарды және шикізатты дайын өнімге қайта өңдеу кезінде жүйелі негізде бөлінетін ауыспалы өндірістік үстеме шығыстарды қамтиды.

154. Өзге шығындар қорлардың өзіндік құнына оларды ағымдағы орналасқан жеріне және жағдайына дейін, яғни өндірістік үстеме шығыстар деңгейінде енгізіледі.

155. Субъектінің қызметтер саласы қорларының өзіндік құны жиі Субъекті көрсететін қызметтер бағасына енгізілетін жатқызылмайтын үстеме шығыстарды қамтымайды.

156. Биологиялық активтерден алынған жиналған ауыл шаруашылығы өнімінің өзіндік құны егін жинау кезеңінде белгіленген өзіндік құн бойынша бағаланады.

\$ 58 Өзіндік құнды есепке алу тәсілі

157. Қорлардың өзіндік құнын бағалау орта өлшемді құн әдісі бойынша (кезеңнің басына қорлардың және кезең ішінде сатып алынған (өндірілген) осыған ұқсас қорлардың орташа құны) жүргізіледі.

\$ 59 Қорларды ішкі ауыстыруды есепке алу

158. Қорларды ішкі ауыстыру деп олардың бір субъекті ішінде ауысуы (бір материалдық-жауапты тұлғадан екіншіге) түсіндіріледі.

Бір субъектінің ішінде қорларды ішкі ауысу операцияларын көрсету қорлардың талдамалы есебінің шоттары бойынша жазбалармен көрсетіледі.

§ 60 Жауапты сақтауға немесе өңдеуге берілген қорларды есепке алу

159. Қорларды жауапты сақтауға немесе өңдеуге берген кезде субъект осы мүлікке иелік етуге байланысты барлық тәуекелдерді тартуды жалғастырады, сондықтан бұл қорлар субъектінің баланстық шоттарынан алынбайды.

§ 61 Жауапты сақтауға алынған қорларды есепке алу

160. Қорларды жауапты сақтауға алу егер Субъект заңды негіздерде өнім берушілердің төлем талаптары шоттарының акцептісінен және оларды төлеуден бас тартқан жағдайда сақтау шартының негізінде немесе акцептіден бас тарту туралы өтініштің негізінде жүзеге асырылады.

§ 62 Қорларды істен шығаруды есепке алу

161. Субъект қорларды істен шығарудың мынадай түрлерін бөліп көрсетеді:

- 1) қорларды істен шығару;
 - 2) қорларды басқа жаққа сату;
- қ о р л а р д ы ң :

- сақтау мерзімі өту, моральдық ескіру, тұтыну қасиеттерін жоғалтудың өзге жағдайлары, түгендеу кезінде жетіспеушіліктерді анықтау нәтижесі ретінде өзге де і с т е н ш ы ғ у ы ;

- қорлардың талан-таражға түсуі немесе бүлінуі;
- апат, өрт, зілзала апаттары кезінде мүліктің бүлінуі.

§ 63 Ақпаратты ашу

162. Қаржылық есептілік қорлар туралы мынадай ақпаратты ашуы тиіс:

- 1) қорлардың жалпы баланстық құны және осы Субъекті қабылдаған сыныптамау баптары бойынша баланстық құн;
- 2) кезең ішінде шығыстар ретінде танылған қорлардың өзіндік құны;
- 3) міндеттемелерді қамтамасыз ету ретінде салынған қорлардың баланстық құны.

10-бөлім. Жалдауды есепке алу

163. Жалдау негізгі үш түрге бөлінеді:

- 1) қаржылық жалдау;
- 2) операциялық (ағымдағы) жалдау;
- 3) кері жалдаумен жасалатын сауда.

164. Жалдау түрін анықтау жалдау басында жүргізіледі және жалдау шарттарын өзгерткен жағдайда өзгеруі мүмкін. Өзгертілген келісімді Субъект оның әрекет ету мерзімі ішінде жаңа ретінде қарастырады.

165. Жалдауды сыныптау жалға алынатын активке меншік құқығына тән тәуекелдер мен сыйақылар қай шамада жалдаушы мен жалға берушіге жүктелетіндігіне негізделеді.

166. Жалдауды қаржылық немесе операциялық ретінде сыныптау шарт нысанынан емес, операцияның мазмұнына тәуелді. Бірге алынған немесе жекелеген негізгі факторлар, ол кезде жалдау қаржылық ретінде қарастырылады:

- 1) жалдау мерзімінің аяғына активке меншік құқығы жалдаушыға өтеді;
- 2) жалдаушының бұл құқық пайдаланылуы мүмкін күнге әділ құннан едәуір төмен болады деп күтілетін баға бойынша жалға алынатын активті сатып алуға құқығы бар, яғни жалға алу мерзімінің басында бұл құқық пайдаланылады деген негізді сенімділік бар;

3) жалдау мерзімі тіпті егер меншік құқығы берілмесе де, активтің экономикалық қызмет мерзімінің елеулі бөлігін құрайды;

4) жалға алу мерзімінің басында ең аз жалға алу төлемдерінің келтірілген құны ең болғанда іс жүзінде жалға алынатын активтің барлық әділ құнын құрайды;

5) жалға алынатын активтер жалға алушы ғана оларды елеулі модификациялаусыз пайдалана алатындай арнайы сипатта болады.

167. Жеке немесе бірлесіп қаржылық жалдау ретінде жалдауды сыныптауға әкелуі мүмкін белгілер мыналар болып табылады:

1) жалдаушы жалға алуды мерзімінен бұрын тоқтатқан кезде осындай мерзімінен бұрын тоқтатуға байланысты жалға берушінің барлық шығындары жалдаушыға жүктеледі;

2) активтің тарату бөлігінің әділ құнының ауытқуынан болатын пайда немесе шығындарды жалдаушы алады (мысалы, жалдау мерзімінің аяғында сатудан түсетін түсімдердің көп бөлігіне тең жалдау ақысынан жеңілдік түрінде);

3) жалдаушыға жалдауды ұзартуға мүмкіндік беріледі, бұл ретте ұзартылған кезеңде жалдау төлемдері рыноктық деңгейден едәуір төмен болады.

§ 64 Қаржылық жалдау

168. Қаржылық жалдаудағы негізгі құралдардың объектілері жалдаушының қаржылық есептілігінде актив (негізгі құралдардың объектілері) және бір уақытта міндеттеме ретінде көрсетіледі. Жалға берушілер қаржылық жалдаудағы активтерді баланста таниды және оларды жалдауға таза инвестицияларға тең сомада дебиторлық берешек ретінде береді.

169. Жалдаушылар қаржылық жалдауды баланста активтер және міндеттемелер ретінде жалдау мерзімінің басына жалға алынатын мүліктің әділ құнының сомасы бойынша немесе егер ол төмен болса ең аз жалдау төлемдерінің келтірілген құны бойынша таниды. Келтірілген ең жалдау төлемдерінің құнын есептеу кезінде дисконттау коэффициенті егер оны анықтау мүмкін болса, жалдау шартында білдірілетін пайыз ставкасы болып табылады, болмаған жағдайда, жалдау шарт бойынша есептік пайыз ставкасы пайдаланылады.

170. Жалдаушы келтірген және жылдау шартымен тікелей байланысты бастапқы тікелей шығындар жалдау шарты бойынша алынған активтің қымбаттауына жатқызылады. Жалдаушы жалдау затын тасымалдау, тиеу/түсіру, монтаждау бойынша шығыстарды тартса және т.с.с., жалдау затының құны жалдау затын жеткізуге және жұмыс жағдайына келтіруге және оның әділ құнына немесе егер ол әділ құннан төмен болса, ең аз жалдау төлемдерінің дисконтталған құнымен байланысты барлық шығындарды көбейтумен қалыптастырылады.

171. Қаржылық жалдау кезінде әрбір есепті кезеңде амортизацияланатын актив үшін амортизация жөніндегі шығыстар және қаржы шығыстары туындайды. Амортизацияланатын жалға алынатын активтер бойынша амортизация есептеу жеке меншік активтер үшін пайдаланылатынға сәйкес келуі тиіс. Егер жалдау мерзімінің аяғына жалдаушы жалға алынатын активке меншік құқығын алады деген сенімділік болмаса, онда актив екі мерзімнің: жалдау мерзімінің немесе пайдалы қолдану мерзімінің неғұрлым қысқасының ішінде толығымен амортизациялануы тиіс.

172. Жалдау ақысының сомасы екі құрауыштан тұрады:

1) негізгі борыштың сомасына өтеу (бастапқыда пассивте көрсетілген қаржылық жалдау бойынша Субектінің міндеттемесі)

2) қаржы шығыстары (қаржы лизингін пайдаланғаны үшін пайыз).

Қаржы шығыстары әрбір кезең үшін міндеттемелердің қалған сальдосына пайыздың тұрақты ставкасы болатындай етіп жалдау мерзімінің ішінде кезеңдер бойынша бөлінеді.

§ 65 Операциялық жалдау

173. Жалға берушілер мұндай активтердің сипатына сәйкес операциялық жалдауға берілген активтерді баланста береді.

174. Операциялық жалдаудан алынатын кіріс жалдау мерзімінің ішінде тікелей желі негізінде кірістердің құрамында көрсетіледі.

175. Операциялық жалға берілген амортизацияланатын активтердің амортизациясы осыған ұқсас активтерге қабылданған жалға берушінің амортизациялық саясатына сәйкес есептеледі.

§ 66 Кері жалдаумен жасалатын сауда операциясы

176. Кері жалдаумен жасалатын сауда операциясы сатушының кейіннен кері жалдаумен активті сатуды білдіреді. Кері жалдаумен жасалатын сауда операцияларын есепке алу тәртібі жалдау түріне тәуелді.

177. Егер кері жалдаумен жасалатын сауда операциясы қаржылық жалдауға әкеп соқтырса, онда сатудан алынатын пайданың баланстық құннан кез келген асып түсуі жалдаушы сатушының қаржылық есептілігінде кіріс ретінде шұғыл көрсетілуі тиіс. Осы асып түсу кейінге қалдырылуы тиіс және жалдау мерзімінің ішінде амортизацияға жатады.

178. Егер кері жалдаумен жасалатын сауда операциясы операциялық жалдауға әкеп соқтырса және операция әділ құн бойынша жүзеге асырылса, онда кез келген туындайтын пайда немесе шығын танылады. Егер сату бағасы әділ құннан төмен болса, онда кез келген пайда немесе шығын рыноктықтан төмен баға бойынша болашақ жалдау төлемдерімен шығын өтелетін жағдайларды қоспағанда, шұғыл танылады, онда ол кейінге қалдырылуы тиіс және оның ішінде активті пайдалану ұйғарылатын кезең үшін жалдау төлемдеріне барабар амортизацияға жатады. Егер сату бағасы әділ құннан жоғары болса, онда бұл асып түсу кейінге қалдырылуы тиіс және активті пайдалану ұйғарылатын кезең ішінде амортизацияға жатады.

11-бөлім. Шығыстарды есепке алу § 67 Шығыстардың түрлері

179. Шығыстар кезең шығыстары және болашақ кезеңдер шығыстары болып бөлінеді.

§ 68 Кезең шығыстары

180. Кезең шығыстарына ХҚЕС сәйкес субъекті сатып алатын немесе құратын активтердің құрамында есепке алуға жатпайтын шығыстардың барлық түрлері жатқызылады.

181. Кезең шығыстары жүргізілген есепті кезеңде есептен шығарылады (есептен шығару құқығы меншік құқығы берілумен бірге басталатын дайын өнімді қоспағанда).

§ 69 Болашақ кезеңдердің шығыстары

182. Болашақ кезеңдердің шығыстарына (бөлінген, жолға қойылған шығыстар) кірістер алу мақсатында немесе болашақта кейінгі қызметті жүзеге асыру үшін есепті кезеңде субъектінің активтерді пайдалану жөніндегі шығыстары жатқызылады.

183. Есептеу және сәйкес келу қағидаттарына сәйкес болашақ кезеңдердің шығыстары осы операция бойынша кірісті таныған сәтке дейін актив ретінде субъектінің балансында капиталданады және тиісті кіріс танылған кезеңде шығыстарға біркелкі есептен шығарылады.

184. Болашақ кезеңдердің шығыстары қаржылық есептіліктің "Ұзақ мерзімді активтер" бөлігінде көрсетіледі, оны өтеудің белгіленген мерзіміне сүйене отырып анықталады. Бір жылдан кем мерзім бойынша анықталған болашақ кезеңдердің шығыстары бойынша дебиторлық берешек қысқа мерзімді ретінде біліктенеді және субъектінің қаржылық есептілігінің "Ағымдағы активтер" бөлігінде көрсетіледі.

185. Шығыстар мыналарды қамтиды:

- 1) сатылған өнімнің және көрсетілген қызметтердің өзіндік құны;
- 2) өнімді және көрсетілген қызметтерді сату жөніндегі шығыстар
- 3) әкімшілік шығыстар;
- 4) қаржыландыруға арналған шығыстар;
- 5) тоқтатылатын қызметке байланысты шығыстар;
- 6) үлестік қатысудан түсетін шығындар;
- 7) корпоративтік табыс жөніндегі шығыстар;
- 8) өзге де шығыстар.

§ 70 Шығыстарды тану

186. Шығыстар егер сенімді өлшенуі мүмкін активті азайтуға немесе міндеттемелерді арттыруға байланысты болашақ экономикалық пайданы азайту болса, пайда және шығындар туралы есепте танылады.

187. Шығыс егер шығындар болашақ экономикалық пайда түсірмесе немесе болашақ экономикалық пайда баланста актив ретінде тануға құқық алмаса немесе жоғалтса, пайдалар мен шығындар туралы есепте танылады.

188. Шығыс сондай-ақ өнімге кепілдік жөнінде міндеттемелер туындаған жағдайдағыдай активті танымай міндеттеме туындағанда пайда мен шығындар туралы есептен танылады.

§ 71 Сатылған өнімнің және көрсетілген қызметтердің өзіндік құны

189. Сатылған өнімнің өзіндік құнына енгізілетін шығыстарды есепке алу тәртібі осы Стандарттың "Қорлар" бөлімінде қаралады.

§ 72 Өнімді және көрсетілген қызметтерді сату жөніндегі шығыстар

190. Өнімді және көрсетілген қызметтерді сату жөніндегі шығыстар өнімді және көрсетілген қызметтерді сатуға байланысты шығыстарды қамтиды. Оларға м ы н а л а р ж а т а д ы :

1) сату бөлімі қызметкерлерінің еңбекақысы және еңбекақысынан түсетін аударымдар, меншікті сақтандыру жөніндегі шығыстар, іссапар шығыстары, қорларды сату кезінде пайдаланылатын негізгі құралдар объектілерін ұстау жөніндегі шығыстары және басқалар;

2) жүктерді жеткізу пунктіне дейін тасымалдау, тиеу-түсіру жұмыстары;

3) маркетингтік қызметтерге арналған шығыстар және басқа да осыған ұқсас шығыстар.

§ 73 Әкімшілік шығыстар

191. Әкімшілік шығыстарға өндірістік процеске байланысты емес басқару және шаруашылық шығыстары жатқызылады.

§ 74 Қаржыландыруға арналған шығыстар

192. Қаржыландыруға арналған шығыстар мыналарды қамтиды:

1) сыйақылар бойынша шығыстар;

2) қаржылық жалдау жөнінде пайыздар төлеуге арналған шығыстар;

3) қаржыландыруға арналған өзге де шығыстар.

§ 75 Корпоративтік табыс салығы жөніндегі шығыстар

193. Салықтар бойынша шығыстарға осы Стандарттың "Табыс салығы жөніндегі есеп" бөлімінде анықталатын корпоративтік табыс салығы жөніндегі шығыстар жатқызылады.

§ 76 Өзге шығыстар

194. Өзге шығыстарға қарапайым қызмет процесінен тәуелді болмай туындайтын өзге өндірістік шығыстар жатқызылады. Оларға мыналар ж а т қ ы з ы л а д ы :

- 1) активтерді істен шығару жөніндегі шығыстар;
- 2) бағамдық айырма жөніндегі шығыстар;
- 3) резервті құру және үмітсіз талаптарды есептен шығару жөніндегі шығыстар ;
- 4) операциялық жалдау жөніндегі шығыстар және басқалар.

§ 77 Шығыстарды есептен шығару

195. Шығыстарды есептен шығару есепті кезеңнің аяғында жүзеге асырылады және қаржы жылындағы қорытынды нәтижемен жабылады.

§ 78 Табыс салығы жөніндегі есепке алу

196. Қаржылық есептілікте берілген табыс салығы жөніндегі салық төлемі салық мақсаттарында мәлімделген кіріс салығына сәйкес келеді.

12-бөлім. Құрылысқа арналған шарттарды есепке алу § 79 Құрылысқа арналған шарттарды біріктіру және бөлу

197. Шарт бірнеше активтерді тұрғызуды көздегенде, олардың әрқайсысының құрылысы мынадай шартпен құрылысқа арналған жеке шарт ретінде қ а р а с т ы р ы л а д ы :

- 1) әрбір активті тұрғызуға жеке жоба ұсынылды;
- 2) әрбір актив бойынша жекелеген келіссөздер жүргізілді, олардың барысында тараптардың әрбір активке жатқызылған шарттың бір бөлігін қабылдау немесе кейінге қалдыру мүмкіндігі болды;
- 3) әрбір актив бойынша кірістер мен шығындар жеке анықталады.

198. Шарттардың тобы олар бір тапсырысшымен жасалған ба немесе бірнеше тапсырысшылармен жасалған ба, қарамастан, мынадай шартпен құрылысқа арналған бірыңғай шарт ретінде қарастырылады:

- 1) шарттардың тобы бірыңғай жоба ретінде жасалған;
- 2) шарттар өзара байланысты және өзара тәуелді және іс жүзінде пайданың жалпы нормасымен бірге бірыңғай жобаның бір бөлігін білдіреді;
- 3) шарттарды орындау бір уақытта немесе салыстырмалы үздіксіз жүзеге асырылады.

199. Шарт тапсырысшының қарауы бойынша қосымша активтің құрылысын көздейді немесе қосымша активтің құрылысы туралы ережені қамту үшін өзгеруі

мүмкін. Қосымша активтің құрылысы мынадай шартта жеке шарт ретінде қарастырылады:

1) актив өзінің құрылысы, технологиясы немесе функциясы жағынан бастапқы шартта көзделген активтен немесе активтер тобынан елеулі ерекшеленеді;

2) активтің бағасы бастапқы шарттың бағасынан тәуелсіз белгіленеді.

§ 80 Құрылысқа арналған шарт жөніндегі кіріс

200. Құрылысқа арналған шарт жөніндегі кіріс мыналарды қамтиды:

1) шартта көрсетілген кірістің бастапқы сомасы;

2) шарт талаптарынан ауытқу, талап-тілектердің туындау шарттары және ынталандыру төлемдері; бұл ретте кірістің туындау шарттары және сенімді өлшемдер көрсетіледі.

201. Шарт жөніндегі кіріс алынған немесе алуға тиесілі өтемнің құны бойынша ескеріледі. Шарт бойынша кірісті өлшеу болашақ оқиғалардың нәтижесіне қарай әрекет етуге ұшыраған. Ілеспе жағдайлардың туындауына қарай есептеулер қайта қарауға ұшырайды, сондықтан кірістің сомасы кезеңнен кезеңге арттыру немесе азаю жағына қарай өзгеруі мүмкін.

202. Ауытқу шарт бойынша кірістің артуына немесе азаюына әкелуі мүмкін.

Ауытқу егер:

1) тапсырысшы осы ауытқуды және оған байланысты туындаған кірістің сомасын мақұлдайды деген ықтималдылық болса; және

2) кірістің сомасы сенімді өлшенетін болса шарт бойынша кірістің сомасына енгізіледі.

203. Талап-тілектердің нәтижесінде туындайтын кірістің сомасын өлшеу анықсыздықтың жоғары деңгейін қамтиды және жиі келіссөздер нәтижесіне тәуелді болады. Сондықтан талап-тілектер мынадай жағдайларда ғана шарт бойынша кіріске енгізіледі:

1) келіссөздер тапсырысшы талап-тілекті мойындайды деген ықтималдылық туындаған алдыңғы деңгейге жетсе;

2) тапсырысшы мойындауы мүмкін сома сенімді өлшенуі мүмкін.

204. Ынталандыру төлемдері егер:

1) шарт жұмыстарды орындаудың белгіленген стандарттары сақталады немесе арттырылады деген жеткілікті ықтималдылық болған орындау деңгейіне жетсе; және

2) ынталандыру төлемдерінің шамасы сенімді өлшенуі мүмкін болса шарт бойынша кіріске енгізіледі.

§ 81 Құрылысқа арналған шарт бойынша шығыстар

205. Құрылысқа арналған шарт бойынша шығыстар мыналарды қамтиды:

- 1) нақты шартпен тікелей байланысты шығыстар;
- 2) тұтастай алғанда шарт бойынша қызметке жатқызылуы мүмкін және шартқа бөлінуі мүмкін шығыстар; және
- 3) шарттың талаптарына сәйкес тапсырысшы ерекшелікті төлеуге жататын өзге де шығыстар.

206. Шартқа тікелей жатқызылған шығыстар:

- 1) құрылыс алаңында қадағалауды қоса алғанда құрылыс алаңындағы жұмысшылардың еңбекақысын;
- 2) құрылыс кезінде пайдаланылған материалдардың құнын;
- 3) шартты орындау үшін пайдаланылған ғимараттар мен жабдықтардың амортизациясын;
- 4) ғимараттарды, жабдықтар мен материалдарды құрылыс алаңына және одан ауыстыруға арналған шығындарды;
- 5) ғимараттар мен жабдықтарды жалға алуға арналған шығындарды;
- 6) шартқа тікелей байланысты конструкторлық және техникалық қолдауға арналған шығындарды;
- 7) қателерді түзетуге және кепілдікті жұмыстарға арналған есептеу шығындары, оның ішінде күтілетін кепілдік берілген шығындарды; және
- 8) үшінші тараптардың талап-тілектерін қамтиды.

§ 82 Құрылысқа арналған шарт бойынша кірістер мен шығыстарды тану

207. Егер құрылысқа арналған шарт нәтижесі сенімді есептелуі мүмкін болса, құрылысқа арналған шартқа байланысты шарт бойынша кірістер мен шығындар баланс күніне шарт бойынша жұмыстардың аяқталу сатысында тиісінше кірістер мен шығыстар ретінде танылуы тиіс.

208. Тіркелген бағасы бар шарт жағдайында құрылысқа арналған шарт бойынша нәтиже барлық мынадай шарттарды сақтаған кезде дұрыс есептелуі мүмкін:

- 1) шарт бойынша жалпы кіріс сенімді өлшенуі мүмкін;
- 2) шартқа байланысты экономикалық пайдалар кәсіпорынға түсуі ықтимал;
- 3) оны аяқтау үшін қажетті шарт бойынша шығындар да, баланс күніне шарт бойынша жұмыстардың аяқталу сатысы да сенімді өлшенуі мүмкін;

4) оған жатқызылған шарт бойынша шығындар шарт бойынша іс жүзінде тартылған шығындарды бұрын жүргізілген есептеулермен салыстыруға болатындай нақты бірегейлендіруі және сенімді өлшенуі мүмкін.

209. "Шығындар қосу" шартымен жағдайда құрылысқа арналған шарт бойынша нәтиже мынадай барлық шарттарды сақтаған кезде сенімді есептелуі мүмкін:

1) шартқа байланысты экономикалық пайданың субъектіге түсуі ықтимал; және

2) олар нақты өтеуге жата ма, әлде жоқ па оған қарамастан оған жатқызылған шарт бойынша шығындар нақты бірегейлендіреді және сенімді өлшенеді.

210. Егер құрылысқа арналған шарт нәтижесі дұрыс есептелмесе:

1) кіріс шарт бойынша шеккен шығындар өтелуі ықтимал деңгейде ғана танылуы тиіс; және

2) шарт бойынша шығындар туындаған кезеңде шығыс ретінде танылуы тиіс.

§ 83 Күтілетін шығындарды тану

211. Шарт бойынша жалпы шығындар шарт бойынша жалпы кірістен асып түседі деген ықтималдылық болғанда, күтілетін шығын тез арада шығыс ретінде танылуы тиіс.

§ 84 Ақпаратты ашу

212. Субъектке мыналарды ашқаны жөн:

1) кезеңде кіріс ретінде танылған шарт бойынша кіріс сомасы;

2) кезеңде танылған шарт бойынша кірісті анықтау үшін пайдаланылатын әдістер; және

3) орындау процесіндегі шарттардың аяқталу сатысында анықтау үшін пайдаланылатын әдістер.

213. Баланс күніне орындау процесіндегі шарттар үшін субъект мыналарды ашуы тиіс:

1) есепті күнге шеккен шығындардың және танылған пайданың жалпы сомасы (танылған шығындарды есептен шығарғанда);

2) алынған аванстардың сомасы; және

3) ұстау сомасы.

214. Субъекті мыналарды беруі тиіс:

1) актив ретінде - шарт бойынша жұмыс үшін тапсырысшылардан алынатын жалпы сома; және

2) міндеттеме ретінде - шарт бойынша жұмысы үшін тапсырысшыға төлеуге жататын жалпы сома.

13-бөлім. Өзге де операцияларды есепке алу \$ 85 Қаржы инвестицияларын есепке алу

215. Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілікте қаржы инвестицияларды сатып алу құны бойынша көрсетіледі.

\$ 86 Қарыздар жөніндегі шығындарды есепке алу

216. Қарыздар жөніндегі шығындар - қаражатты қарызға алуға байланысты субъекті тартқан пайыздық және басқа да шығыстар. Қарыздар жөніндегі шығындар мыналарды қамтуы мүмкін:

- 1) банктік овердрафтар және ұзақ мерзімді қарыздар бойынша пайыз;
- 2) қарыздарға байланысты жеңілдіктердің немесе сыйлықтардың амортизациясы;
- 3) несие алуды ұйымдастыруға байланысты тартқан қосымша шығындардың амортизациясы;
- 4) қаржылық жалдауға қатысты танылған қаржы төлемдері;
- 5) пайыздарды төлеуге арналған шығындарды түзету ретінде қаралатын шекте қарыздарды шетел валютасында алу нәтижесінде туындайтын бағамдық айырмалар.

217. Қарыздар жөніндегі шығындарды субъект қарыздар қалай пайдаланылатындығына қарамастан, олар тартылған кезеңнің шығыстары ретінде таниды.

\$ 87 Қорытынды

218. Осы Стандартта реттелмеген ережелер мен талаптар Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасымен және ұлттық қаржылық есептіліктің N 2 стандартымен реттеледі.

219. Ұлттық қаржылық есептіліктің N 2 стандартында және уәкілетті органның ұсынымдарында бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептіліктің жекелеген мәселелері жөніндегі талаптары мен ережелері болмаған кезде субъект халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын пайдаланады.

Ұлттық қаржылық
есептіліктің N 1 стандартына

1-қосымша

Қосылған құн салығын төлеушілер болып табылмайтын жеке кәсіпкерлер үшін кірістерді есепке алу кітабы

Жеке кәсіпкердің аты-жөні _____ _____	Тіркеу Қуәлік	туралы сериясы	мәлімет: _____
--	------------------	-------------------	-------------------

Фирмалық атауы _____	Куәлік нөмірі _____
Салық төлеушінің тіркеу нөмірі _____	Куәліктің берілген күні _____
_____	Мекен-жайы, телефоны _____
Жүзеге асыратын кәсіпкерлік қызметтің түрі _____	Банк деректемелері _____
_____	Есептік шоттардың нөмірі _____
_____	Қызметтің басталу және аяқталу күні _____

**Төлем көзінен салынбайтын кірістерді есепке алу ведомосі
(теңгемен)**

Күні	Операциялардың атауы*	Сомасы
1	2	3
Бір күнде жиыны	x	
Бір айда жиыны	x	
Бір тоқсанда жиыны	x	
Бір жылда жиыны	x	

*Бастапқы бухгалтерлік есептің есепке алу құжаттарын қоса берген жағдайда құжаттардың түрлері бөлінісінде қорытынды ақпарат жолында көрсетуге жол беріледі

Ұлттық қаржылық
есептіліктің N 1 стандартына

2-қосымша

Қосылған құн салығын төлеушілер болып табылатын жеке кәсіпкерлер үшін кірістерді есепке алу кітабы

Жеке кәсіпкердің аты-жөні _____

Фирмалық атауы _____

Салық төлеушінің тіркеу нөмірі _____ Жүзеге асыратын кәсіпкерлік қызметтің түрі _____

Жеке кәсіпкер ретінде мемлекеттік Қосылған құн салығы бойынша тіркелгені туралы мәліметтер: _____ есепке қою туралы мәліметтер: _____

куәліктің сериясы _____ куәліктің сериясы _____

куәліктің нөмірі _____ куәліктің нөмірі _____

куәліктің берілген күні _____ куәліктің берілген күні _____

мекен-жайы, телефоны _____ есепке қойған күні _____

банк деректемелері _____ қызметтің басталу және аяқталу

есеп шоттарының нөмірлері _____ күні _____

**Төлем көзінен салынбайтын кірістерді есепке алу ведомосі
(теңгемен)**

Күні	Сату жөніндегі айналымдар				Өнім берушілер берген шот-фактуралар (бақылау шоттары) бойынша айналымдар		
	Операциялардың атауы	Жалпы сомасы	Оның ішінде		Операциялардың атауы	Қосылған құн салығының сөз құны	Қосылған құн салығының сомасы
			Қосылған құн салығы салынатын айналым	Қосылған құн салығының сомасы			
1	2	3	4	5	6	7	8
	ФЖ бар БКМ арқылы				Бақылау чектері бойынша		
	бастапқы есепке алу құжаттары бойынша				Шот-фактуралар бойынша		
	Біркүнде жиыны						
	Бірайда жиыны						
	Біртотқанда жиыны						
	Бір жылда жиыны						

*қоса беріліп отырған бастапқы есепке алу құжаттарына немесе сатып алушылармен есеп айырысу есебі ведомосіне сәйкес

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандартына

	Жиыны	x	x	x		x	

кестенің жалғасы

Жұмсалды		Есепті кезеңнің соңындағы қалдық	
N _____		саны	сомасы
саны	сомасы		
9	10	11	12
x		x	

Басшы (жеке кәсіпкер) _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Бас бухгалтер _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандартына

5-қосымша

Қаржы инвестицияларын есепке алу

В е д о м о с і (В - 3)

Субъектінің атауы _____

р/сN	Түрлері бойынша бағалы қағаздар-дың атауы	Есепті кезеңнің басына қалдық		Бағалы қағаздардың қозғалысы (2020, 2030, 2040)		
		Саны	Сомасы	Шоттар тобының кредитіне шоттар тобының дебеті бойынша (түсті)		
				N _____		
				Күні	Саны	Сатып алу құны
1	2	3	4	5	6	7
Жиыны		x		x	x	

кестенің жалғасы

			Шоттар тобының кредитінен 7410 шоттар тобының дебетіне (істен шықты)		
N _____					
Күні	Саны	Сатып алу құны	Күні	Саны	Сатып алу құны
8	9	10	11	12	13
			x	x	

кестенің жалғасы

Есепті кезеңнің соңына қалдық	
Саны	Сомасы
14	15
x	

Басшы (жеке кәсіпкер) _____
 (а т ы - ж ө н і) _____ (қ о л ы)

Бас бухгалтер _____
 (а т ы - ж ө н і) _____ (қ о л ы)

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандартына

6-қосымша

**20_____ жылғы _____ үшін есеп беретін тұлғалармен
 есеп айырысуды есепке алу
 Ведомосі (В - 4)**

Субъектінің атауы _____

р/с N	Е с е п б е р е т і н т ұ л ғ а н ы ң а т ы - ж ө н і	_____ б е р е - ш е к - т і ң қ а л д ы - ғ ы	Есепке берілді (____ шотының дебеті шоттардың кредитіне)				
			N	N	N	N	жиыны
1	2	3	4	5	6	7	8
	Жиыны						

кестенің жалғасы

Жұмсалды (___ шотының кредитінен шоттардың дебетіне)				___ берешектің қалдығы
N	N	N	жиыны	
9	10	11	12	13

Басшы (жеке кәсіпкер) _____
(а т ы - ж ө н і) _____ (қ о л ы)

Бас бухгалтер _____
(а т ы - ж ө н і) _____ (қ о л ы)

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандартына

7-қосымша

Сатып алушылармен және тапсырысшылармен есеп айырысуды есепке алу Ведомосі (В - 5)

Субъектінің атауы _____

р/с N	шот- фактураның, көрсетілген қызметтер актісінің N	Сатып алушы (тапсы-рышы)	Сату құны бойынша қалдық	Атаулары бойынша саны (көрсетілген қызметтердің көлемі)			
				5	6	7	8
1	2	3	4	5	6	7	8
Жиыны		x					

кестенің жалғасы

Берілген шоттардың топтары бойынша сомасы (шоттар тобының кредитіне дебет 1210, 2110)		Ақы төлеу (1210, 2110 шоттар тобының кредитінен шоттар тобының дебетіне					
6010	3130	N	күні	сомасы	Корреспон- денциялана - тын шот	Өнім- дер мен көрсетілген қыз- мет- терді сату құны бойын-	

							ша ___ қалдық
9	10	11	12	13	14	15	16
				x		x	

Басшы (жеке кәсіпкер) _____
(а т ы - ж ө н і) _____ (қ о л ы)

Бас бухгалтер _____
(а т ы - ж ө н і) _____ (қ о л ы)

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандартына

8-қосымша

20 ___ жылғы _____ үшін өнім берушілермен
есеп айырысуды есепке алу
Ведомосі (В - 6)

Субъектінің атауы _____

р/с N	Өнім беруші	Есепті кезеңнің басына төленбеген шоттар бойынша қалдық	Кіріс құжатының N	Сатып алынған қорлардың атауы	----- шоттың кредитінен шоттардың дебетіне			
					N	N	N	Жиыны
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Жиыны		x	x	x				

кестенің жалғасы

Шоттардың дебеті бойынша айналымдар				----- шотының		Есепті кезеңнің соңына төленбеген шоттар бойынша қалдық
N		N		Жиыны		
Күні	Сомасы	Күні	Сомасы			
10	11	12	13	14	15	

Басшы (жеке кәсіпкер) _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Бас бухгалтер _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Ұлттық қаржылық
есептіліктің N 1 стандартына
9 - қ о с ы м ш а

20 _____ ЖЫЛҒЫ _____ үшін еңбекақы төлеуді
е с е п к е а л у
В Е Д О М О С І (В - 7)

Субъектінің атауы _____

р/с N	А т ы - ж ө н і	Лауазымы	Жалақысы	Күндер саны өтелді	Еңбекақы есептелді		
					У а қ ы т бойынша	Сыйлық	Жиыны
1	2	3	4	5	6	7	8
Жиыны		x	x	x			

кестенің жалғасы

Ұсталды			Ұсталған-ның барлығы	Төлеуге	Қолы	Есепті кезеңнің соңына берешек
ЖТС	Ж 3 Қ жарна-лар	Өзгелер				
9	10	11	12	13	14	15
					x	

Басшы (жеке кәсіпкер) _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Бас бухгалтер _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Ұлттық қаржылық
есептіліктің N 1 стандартына

10-қосымша

Есептеулер мен өзге де операцияларды есепке алу
Ведомосі (В - 8)

Субъектінің атауы _____
N _____ шоты бойынша

р/с N	Негіз- деме (опе- рация, күні)	Есепті кезеңнің басындағы сальдо		Шоттардың кредитіне дебет бойынша айналымдар			
		дебет	кредит	N	N	N	жиыны
1	2	3	4	5	6	7	8
Жиыны							

кестенің жалғасы

Кредит бойынша шоттардың дебетіне айналымдар				Есепті кезеңнің соңындағы сальдо	
N	N	N	жиыны	дебет	кредит
9	10	11	12	13	14

Басшы (жеке кәсіпкер) _____
(а т ы - ж ө н і) (қ о л ы)

Бас бухгалтер _____
(а т ы - ж ө н і) (қ о л ы)

Ұлттық қаржылық
есептіліктің N 1 стандартына

11-қосымша

20 _____ жылғы _____ үшін биологиялық
активтерді есепке алу
Ведомосі (В - 9)

Субъектінің атауы _____

--	--	--	--	--

p/c N	Биологиялық активтердің түрлері	Бірлік құны	Есепті кезеңнің басындағы қалдық		Кіріс	
			Саны	Соммасы, теңгемен	Саны	Соммасы, теңгемен
1	2	3	4	5	6	7
	Жиыны	x				

кестенің жалғасы

Шығыс		Шығын		Есепті кезеңнің соңындағы қалдық	
Саны	Соммасы, теңгемен	Саны	Соммасы, теңгемен	Саны	Соммасы, теңгемен
8	9	10	11	12	13

Басшы (жеке кәсіпкер) _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Бас бухгалтер _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандартына

12-қосымша

20_____жылғы _____ үшін

Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің

қозғалысын есепке алу

Ведомосі (В - 10)

Субъектінің атауы _____

НҚ және МЕА түрлері	Қысқаша сипаттамасы	Пайдалы қолдану мерзімі	Есепті кезеңнің басындағы қалдық		Кіріс	
			Саны	НҚ және МЕА құны	Саны	Бастапқы құны
1	2	3	4	5	6	7

Жиыны	x	x	x		x	
-------	---	---	---	--	---	--

кестенің жалғасы

Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің қозғалысы					Есепті кезеңнің соңындағы қалдық	
Шығыс					Саны	Н Қ және М Е А құны
Саны	НҚ және МЕА құны			Істен шығу себебі		
	Жиыны	Жинақталған тозуды есептен шығару	Баланстық құнды есептен шығару			
8	9	10	11	12	13	14
				x	x	

Басшы (жеке кәсіпкер) _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Бас бухгалтер _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандартына

13-қосымша

Негізгі құралдар және материалдық емес активтердің амортизациялық аударымдарын есепке алу

Ведомосі (В - 11)

НҚ және МЕА түрлері	Есепті кезеңнің соңындағы қалдық		Негізгі құралдар және материалдық емес активтердің амортизациясы (2420, 2740 шоттар тобының кредиті)					
	Саны	НҚ және МЕА құны	Норма		Есептеулер сомасы			Дебет-тегін шот
			Жылдық	А й - лық	Есепті кезеңде	Есепті кезеңнің басынан	Ағымдағы жылдың 1 - і күніне	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Жиыны	x		x	x				x

Басшы (жеке кәсіпкер) _____
 (а т ы - ж ө н і) (қ о л ы)

Бас бухгалтер _____
 (а т ы - ж ө н і) (қ о л ы)

Ұлттық қаржылық
 есептіліктің N 1 стандартына

14-қосымша

20 ____ жылғы _____ үшін есепті кезең шығындарын
 е с е п к е а л у
 В е д о м о с і (В - 1 2)

Субъектінің атауы _____

Шоттың атауы	Шоттар тобының тобының дебеті бойынша		кредитінен				шоттар	
	2420, шоттарының топтары	2740	1310,1350 шоттарының топтары		3400 кіші бөлімі		N 3350	N
1	2	3	4	5	6	7	8	9
8010 "Негізгі өндіріс"								
7110 "Өнімдерді сату және қызметтер көрсету жөніндегі шығыстар"								
2930 "Аяқталмаған құрылыс"								
Жиыны								

кестенің жалғасы

Шығындардың жиыны	Аяқталмаған өндіріс қалдығы		Шоттар тобының дебетіне шоттар тобының кредитінен				
	басына	аяғына	N 1320	N 7010	N 5710		жиыны
10	11	12	13	14	15	16	17

Басшы (жеке кәсіпкер) _____
 (а т ы - ж ө н і) (қ о л ы)

Бас бухгалтер _____
 (а т ы - ж ө н і) (қ о л ы)

Жеке кәсіпкер _____

Жүзеге асырылатын кәсіпкерлік қызмет түрі _____

Өлшем бірлігі: теңге _____

Мекен-жайы: _____

Банк мекемелерінде ашылған есептік және өзге шоттардың нөмірі _____

Салық төлеушінің тіркеу нөмірі _____

Ведомостер		Есепті кезеңнің соңына сальдо
р/с N	Атауы	
1	2	3

Жеке кәсіпкер _____
(аты-жөні) (қолы)

Ұлттық қаржылық
есептіліктің N 1 стандартына

17-қосымша

Жиынтық ведомость (В - 14)

Субъектінің атауы _____

Субъекті қызметінің түрі _____

Ұйымдастыру-құқықтық нысаны _____

Субъектінің заңды мекен-жайы _____

Банк деректемелері _____

СТН _____

Өлшем бірлігі: теңге _____

Ведомостер		Шоттар бойынша ақшаның					
N	Атауы	N 1040		N 1010		3310, 4110	
		Дебет (кіріс)	Кредит (шығыс)	Дебет (кіріс)	Кредит (шығыс)	Дебет (кіріс)	Кредит (шығыс)
1	2	3	4	5	6	7	8

кестенің жалғасы

бар-жоғы және қозғалысы			
№ N 3350		N	
Дебет (кіріс)	Кредит (шығыс)	Дебет (кіріс)	Кредит (шығыс)

9	10	11	12

Басшы (жеке кәсіпкер) _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Бас бухгалтер _____

(а т ы - ж ө н і) (қ о л ы)

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандартына

18-қосымша

Қаржы нәтижесінің есебі

Субъектінің атауы _____

Кірістер (шоттар бойынша)							Шығыстар (шоттар бойынша)			
N_	N_	N_	N_	N_	N_	Кірістердің жиыны	N_	N_	N_	N_
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

кестенің жалғасы

Шығыстар (шоттар бойынша)		Қорытынды пайда (қорытынды шығын)		
N_	N_	Шығыстардың жиыны	Есепті кезеңде	Жылдың басынан
12	13	14	15	16

Басшы (жеке кәсіпкер) _____

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Бас бухгалтер _____

(а т ы - ж ө н і) (қ о л ы)

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандартына

19-қосымша

(1 - н ы с а н)

Ұйымның атауы _____

Ұйым қызметінің түрі _____

Ұйымдастыру-құқықтық нысаны _____
 Қызметкерлердің орташа жылдық саны _____ адам
 Ұйымның заңды мекен-жайы _____

_____ жылғы» " __ " _____ жағдай бойынша
бухгалтерлік баланс
 МЫҢ ТЕҢГЕ

Активтер	Жол коды	Есепті кезеңнің соңына	Есепті кезеңнің басына
I. Қысқа мерзімді активтер			
Ақша қаражаты	01		
Қысқа мерзімді қаржы инвестициялары	02		
Қысқа мерзімді дебиторлық берешек	03		
Қорлар	04		
Өзге де қысқа мерзімді активтер	05		
Қысқа мерзімді активтердің жиыны	10		
II. Ұзақ мерзімді активтер			
Ұзақ мерзімді қаржы инвестициялары	11		
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек	12		
Негізгі құралдар	13		
Биологиялық активтер	14		
Материалдық емес активтер	15		
Өзге ұзақ мерзімді активтер	16		
Ұзақ мерзімді активтердің жиыны	20		
Баланс (10 жол + 20 жол)			
Міндеттеме және капитал	Жол коды	Есепті кезеңнің аяғына	Есепті кезеңнің басына
III. Қысқа мерзімді міндеттемелер	21		
Қысқа мерзімді қаржы міндеттемелері	22		
Салықтар бойынша міндеттемелер	23		
Қысқа мерзімді кредиторлық берешек	24		
Өзге қысқа мерзімді міндеттемелер	25		
Қысқа мерзімді міндеттемелердің жиыны	30		
IV. Ұзақ мерзімді міндеттемелер			
Ұзақ мерзімді қаржы міндеттемелері	31		

Ұзақ мерзімді кредиторлық берешек	32		
Өзге ұзақ мерзімді міндеттемелер	33		
Ұзақ мерзімді міндеттемелердің жиыны	40		
V. Капитал			
Жарғылық капитал	41		
Резервтер	42		
Бөлінбеген пайда (жабылмаған залал)	43		
Капиталдың жиыны	50		
Баланс (30 жол + 40 жол + 50 жол)			

Басшы (жеке кәсіпкер)

_____ (а т ы - ж ө н і)

_____ (қ о л ы)

Бас бухгалтер

_____ (а т ы - ж ө н і) (қ о л ы)

Мөр орны

Ұлттық қаржылық есептіліктің N 1 стандартына

20-қосымша

(2-нысан)

_____ жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жыл бойынша пайда мен зияндар туралы есеп мың теңге

Көрсеткіштердің атауы	Жол коды	Есепті кезеңде	Өткен кезеңде
Өнімді сатудан және қызметтер көрсетуден түсетін кіріс	01		
Сатылған өнімдердің және көрсетілген қызметтердің өзіндік құны	02		
Жалпы пайда (01 жол - 02 жол)	03		
Қаржыландырудан түсетін кірістер	04		
Өзге де кірістер	05		
Өнімді сатуға және қызметтер көрсетуге арналған шығыстар	06		
Әкімшілік шығыстар	07		
Қаржыландыруға арналған шығыстар	08		
Өзге де шығыстар	09		
Салық салғанға дейінгі пайда (залал) (03 жол + 04 жол + 05 жол - 06 жол - 08 жол - 09 жол)	10		
Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар	11		

Басшы (жеке кәсіпкер)

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Бас бухгалтер

(а т ы - ж ө н і)

(қ о л ы)

Мөр орны

Ұлттық қаржылық
есептіліктің N 1 стандартына

21-қосымша

Кітаптар мен ведомостерді толтыру ережесі § 1 Стандартпен анықталатын қосылған құн салығын төлеушілер болып табылмайтын жеке кәсіпкерлерге арналған кірісті есепке алу кітабындағы шаруашылық операцияларды көрсету тәртібі

1. К і т а п т ы т о л т ы р у :

күн сайын, хронологиялық тәртіппен жұмыс күнінің соңында қорытындыны
ш ы ғ а р а о т ы р ы п ;

қолма-қол ақша және қолма-қол емес ақша арқылы жүргізілген барлық операцияларды, оның ішінде бартерлік операцияларды, консигнацияға қорларды қабылдау-беру бойынша операцияларды және басқаларды қоса алғанда, өнімдер мен қызметтерді өткізу бойынша операцияларды көрсете отырып;

жеке кәсіпкерлерде бар операцияларда көзделген тек сол ведомостерді
п а й д а л а н а о т ы р ы п ;

бірнеше фискалдық жады бар бақылау-касса машиналары (бұдан әрі - ФЖ бар БКМ) болған кезде - қолма-қол ақшаны есепке алу кітабында көрсетілген және ФЖ бар БКМ арқылы жүргізілген жиынтық айналым бойынша бір жолмен жүргізіледі.

2. Кітап төлем көзінен салық салынбайтын кірістерін есепке алу ведомосінің және (немесе) төлем көзінен салық салынатын кірістерін есепке алу ведомосінің титул парағынан тұратын құжатты білдіреді.

3. Титул парақты толтыру ережесі.

Титул парағына кәсіпкер туралы деректер толтырылады:

кәсіпкердің тегі, аты, әкесінің аты;

фирмалық атауы;

салық төлеушінің тіркелген нөмірі;

жүзеге асырылатын кәсіпкерлік қызмет түрі;

кәсіпкерді тіркеу туралы куәлік (сериясы, нөмірі, берілген күні);

мекен-жайы және телефоны;
қосылған құн салығы бойынша есепке қою туралы куәлік (қосылған құн салығы бойынша есепке тұрған кәсіпкер ғана толтырады);
банктік деректемелері және есеп айырысу шоттарының нөмірі (банкте шоты бар кәсіпкер ғана толтырады);
қызметтің басталған және аяқталған күні.

4. Қосылған құн салығын төлеушілер болып табылмайтын жеке кәсіпкерлер үшін төлем көзінен салық салынбайтын кірістерін есепке алу ведомосін толтыру е р е ж е с і .

"Күні" деген 1-баған бойынша - кірісті алған күні көрсетіледі.

"Операцияның атауы" деген 2-баған бойынша - қолма-қол ақша және (немесе) қолма-қол емес ақша есеп айырысумен жүргізілген операциялардың атауы (бартерлік операцияларды, консигнацияға қорларды қабылдау-беру бойынша операцияларды қоса алғанда, бақылау чектері және (немесе) банктік үзінді көшірме бойынша (бастапқы есеп құжаттарына (жүкқұжаттар, шот-фактуралар) с ә й к е с) .

"Сомасы" деген 3-баған бойынша - алынған және (немесе) алынуға тиісті ақша түріндегі затты сатудан түскен кіріс сомасы көрсетіледі.

§ 2 Стандартпен анықталатын қосылған құн салығын төлеушілер болып табылатын жеке кәсіпкерлерге арналған кірісті есепке алу кітабындағы шаруашылық операцияларды көрсету тәртібі

5. К і т а п т ы т о л т ы р у :

күн сайын, хронологиялық тәртіппен жұмыс күнінің соңында қорытындыны ш ы ғ а р а о т ы р ы п ;

қолма-қол ақша және қолма-қол емес ақша арқылы жүргізілген барлық операцияларды, оның ішінде бартерлік операцияларды, консигнацияға қорларды қабылдау-беру бойынша операцияларды және басқаларды қоса алғанда, өнімдерді, жұмыстарды және қызметтерді өткізу бойынша операцияларды к ө р с е т е о т ы р ы п ;

жеке кәсіпкерлерде бар операцияларда көзделген тек сол ведомостерді п а й д а л а н а о т ы р ы п ;

бірнеше ФЖ бар БКМ болған кезде - қолма-қол ақшаны есепке алу кітабында көрсетілген және ФЖ бар БКМ арқылы жүргізілген жиынтық айналым бойынша б і р ж о л м е н жү р г і з і л е д і .

6. Кітап төлем көзінен салық салынбайтын кірістерін есепке алу ведомосінің және (немесе) төлем көзінен салық салынатын кірістерін есепке алу ведомосінің титул парағынан тұратын құжатты білдіреді.

7. Титул парақты толтыру ережесі.

Титул парағына кәсіпкер туралы деректер толтырылады:
кәсіпкердің тегі, аты, әкесінің аты;
фирмалық атауы;
салық төлеушінің тіркелген нөмірі;
жүзеге асырылатын кәсіпкерлік қызмет түрі;
кәсіпкерді тіркеу туралы куәлік (сериясы, нөмірі, берілген күні);
мекен-жайы және телефоны;
қосылған құн салығы бойынша есепке қою туралы куәлік
(қосылған құн салығы бойынша есепке тұрған кәсіпкер ғана толтырады);
банктік деректемелері және есеп айырысу шоттарының нөмірі (банкте шоты
бар кәсіпкер ғана толтырады);
қызметтің басталған және аяқталған күні.

8. Қосылған құн салығын төлеушілер болып табылатын жеке кәсіпкерлер үшін төлем көзінен салық салынбайтын кірістерін есепке алу ведомосін толтыру ережесі.

"Күні" деген 1-баған бойынша - кірісті алған күні көрсетіледі.

"Операцияның атауы" деген 2-баған бойынша - қолма-қол ақша және (немесе) қолма-қол емес есеп айырысумен жүргізілген операциялардың атауы (бартерлік операцияларды және консигнацияға қорларды қабылдау-беру бойынша операцияларды қоса алғанда, бақылау чектері және (немесе) банктік үзінді көшірме бойынша (бастапқы есеп құжаттарына (жүкқұжаттар, шот-фактуралар) сәйкес).

"Жалпы сомасы" деген 3-баған бойынша - алынған немесе алынуға тиісті ақша түріндегі затты өткізуден түскен кіріс сомасы көрсетіледі.

"Қосылған құн салығы салынбайтын айналым" деген 4-баған бойынша - қосылған құн салығы салынбайтын өнімдерді өткізу және қызметтерді көрсету бойынша айналымдар көрсетіледі.

"Қосылған құн салығы сомасы" деген 5-баған бойынша - өнімдер мен қызметтерді өткізуден болған айналымдар бойынша есептелген салық сомасы көрсетіледі.

"Операцияның атауы" деген 6-баған бойынша - қорлар мен қызметтерді сатып алу бойынша операциялар көрсетіледі.

"Қосылған құн салығынсыз құны" деген 7-баған бойынша - жеке кәсіпкер сатып алған және оның кәсіпкерлік қызметіне байланысты қосылған құн салығынсыз қорлар мен қызметтердің құны көрсетіледі.

"Қосылған құн салығының сомасы" деген 8-баған бойынша берушілер қойған шот-фактураларға (бақылау чектеріне) сәйкес айналымдар бойынша салық сомасы көрсетіледі.

§ 3 Ақша қаражатын есепке алу ведомосі (В - 1)

9. В - 1 нысаны бойынша ведомость ақша қаражатының кіші бөлімі топтарының шоттарында көрсетілетін операцияларды есепке алуға арналған.

Кассадағы қолма-қол ақшаны есепке алу бойынша ведомоске жазба касса операциялары туралы есептің негізінде жүргізіледі.

Ақша қаражатын қабылдау және беру, кіріс және шығыс құжаттарын ресімдеу, касса кітабын жүргізу және касса операциялары туралы есеп жасау заңнамада белгіленген тәртіпке сәйкес жүзеге асырылады.

Банкте есеп айырысу шоты және басқа шоттар бойынша ақша қаражатын есепке алу бойынша ведомоске жазба банктің үзінді көшірмесінің және оған қоса берілген құжаттардың негізінде жүргізіледі.

"Күні" деген ведомостің бағаны есепті кезең ішінде түскен банктің үзінді көшірмесінің бастапқы және соңғы күнін көрсетуге арналған.

"Операцияның мазмұны" бағаны касса және банктік шот бойынша жүргізілген шаруашылық операцияларын тіркеуге арналған.

Есепті кезеңнің соңында ведомосте есепті кезеңнің соңындағы сальдо шығарылады, ол содан кейін В - 13 нысанындағы жиынтық ведомоске (жеке кәсіпкерлер үшін) және В - 14 нысанына (басқа шағын кәсіпкерлік субъектілері үшін) (бұдан әрі - субъект)) және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

§ 4 Қорларды есепке алу ведомосі (В - 2)

10. В - 2 нысаны бойынша ведомость қорларды есепке алуға арналған.

Қорларды есепке алу ведомосі есепті кезеңде ашылады және есепті кезеңде ол бойынша қозғалыс болғанына немесе болмағанына қарамастан, қорлардың барлық түрлерінің бөлінісінде (шикізат және материалдар, дайын өнім, тауарлар, аяқталмаған өндіріс, басқа да қорлар) материалдық-жауапты адамдар бөлек жүргізеді.

Қорлардың өзіндік құны сатып алуға, өңдеуге кеткен барлық шығындарды, қорлардың ағымдағы жағдайына және ағымдағы орналасқан орнына келтіру мақсатында жүргізілген басқа да шығындарды қамтиды.

"Түсті" деген бағанда қорлардың саны және құны көрсетілген түсуі көрсетіледі.

"Жұмсалды" деген бағанға қорлардың саны және құны көрсетілген оны өндіріске немесе сатуға жіберу туралы деректер енгізіледі.

Есепті кезеңнің соңында ведомосте есепті кезеңнің соңындағы сальдо

шығарылады, ол содан кейін В-13 нысанындағы жиынтық ведомоске (жеке кәсіпкерлер үшін) және В-14 нысанына (басқа субъектілер үшін) және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

§ 5 Қаржылық инвестицияларды есепке алу ведомосі (В - 3)

11. В-3 нысаны бойынша ведомость мынадай 1120 "Саудаға арналған қысқа мерзімді қаржылық активтер", 1130 "Өтелгенге дейін ұсталатын қысқа мерзімді инвестициялар", 1140 "Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар", 1150 "Өзгелей қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар", 2020 "Өтелгенге дейін ұсталатын ұзақ мерзімді инвестициялар", 2030 "Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар", 2040 "Өзгелей ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар" шоттарының топтарында ескерілетін қаржылық инвестицияларды есепке алуға арналған.

Ведомость өткен есепті кезеңге ведомостен есепті кезеңнің басындағы қаржылық инвестициялардың саны және құны туралы деректерді көшіру арқылы а ш ы л а д ы .

Ведомосте 1120, 1130, 1140, 1150, 2020, 2030, 2040 шоттар топтарының дебеті бойынша санын, сатып алу құнын және корреспонденттейтін шотын (ақша қаражатын есепке алу бойынша шоттар топтарының кредиті, 3310 "Берушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек", 3390 "Өзгелей қысқа мерзімді кредиторлық берешек", 4110 "Берушілер мен мердігерлерге ұзақ мерзімді берешек", 4170 "Өзгелей ұзақ мерзімді кредиторлық берешек") көрсете отырып, басқа субъектілерден бағалы қағаздарды сатып алу бойынша операциялар көрсетіледі.

1120, 1130, 1140, 1150, 2020, 2030, 2040 топтардың кредиті бойынша 12-13-бағандарға өткізілген бағалы қағаздардың санын және құнын енгізе отырып, бағалы қағаздарды өтеу (сатып алу) және сату операциялары көрсетіледі.

§ 6 Есеп беретін тұлғалармен есеп айырысуды есепке алу ведомосі (В - 4)

12. В-4 нысаны бойынша ведомость 1250 "Қызметкерлердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі" шоттарының топтарында көрсетілетін қызметкерлердің және басқа да адамдарың берешегі бойынша операцияларды есепке алуға арналған .

Ведомость өткен есепті кезеңге ведомостен берешектің пайда болған күнін көрсете отырып, қызметкерлер берешегінің қалдықтарын көшіру арқылы а ш ы л а д ы .

Ағымдағы есепті кезеңде берілген аванстар, қызметкерлерге берілген

кредиттердің асыра жұмсалуын өтеу сомасы (берілген авансқа қарсы) "Ақша қаражаты" кіші бөлімдері шоттарының кредитімен болатын корреспонденцияда 1250, 2150 шоттарының (4-7-бағандар) дебеті бойынша көрсетіледі.

9-11-бағандарда тиісті шоттармен корреспонденцияда пайдаланылмаған аванстарды, берілген кредиттерді қайтару сомасына және жұмсалған есеп беретін сомаға 1250, 2150 шоттарының кредиті бойынша операциялар көрсетіледі.

Есеп беретін тұлғалар бөлінісінде есепті кезең соңындағы қалдықтар есептеледі және 13 "Берешектің қалдығы" бағанына енгізіледі.

Есепті кезеңнің соңында кредит қалдығын алған жағдайда, берешектің қалыптасқан сомасын 2150 "Қызметкерлердің ұзақ мерзімді дебиторлық берешегі" шоттарының келесі топтарына көшіру қажет.

Есепті кезеңнің соңында есепті кезеңнің соңындағы жиыны В-13 нысанындағы жиынтық ведомоске (жеке кәсіпкерлер үшін) және В-14 нысанына (басқа субъектілер үшін) және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

§ 7 Сатып алушылармен және тапсырыс берушілермен есеп айырысуды есепке алу ведомосі (В - 5)

13. В-5 нысаны бойынша ведомость өткізілген қорларға сатып алушылармен және тапсырыс берушілермен кәсіпкердің есеп айырысуын есепке алуға арналған

Активтерді тиеу немесе сатып алушыларға (тапсырыс берушілерге) өткізу кезінде ведомостерге жазба әрбір сатып алушы (тапсырыс беруші) бойынша жүргізіледі.

Есепті кезеңнің басындағы сатып алушылардың (тапсырыс берушілердің) берешегінің қалдығы өткен есепті кезеңге тиісті ведомостен көшіріледі.

5-8-бағандарда бұйымның атаулары немесе топтары бойынша өткізілген активтердің сандық деректері көрсетіледі. "Көрсетілген шоттар бойынша сомасы" бөлімінде (9-11-бағандар) сатып алушылар көрсеткен шоттар бойынша сома енгізіледі. Бұл ретте, жанама салықтар сомасы (қосылған құн салығы және акциздер) және активтерді өткізуден түскен кіріс сомасы бөлек көрсетіледі.

Көрсетілген шот-фактураларды төлеу бойынша операциялар банктің үзінді көшірмесі, касса ордерлері немесе басқа да ақшалай құжаттар негізінде "Төлем" бөлімінде (12-15-бағандар) көрсетіледі.

Есепті кезеңнің соңында ведомоске есепті кезеңнің соңындағы сальдо шығарылады, ол содан кейін В-6 нысаны бойынша жиынтық ведомоске және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

Есепті кезеңнің соңында ведомосте есепті кезеңнің соңындағы сальдо

шығарылады, ол содан кейін В-13 нысанындағы жиынтық ведомоске (жеке кәсіпкерлер үшін) және В-14 нысанына (басқа субъектілер үшін) және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

§ 8 Берушілермен есеп айырысуды есепке алу ведомосі (В - 6)

14. В-6 нысаны бойынша ведомость 3310 "Берушілерге және мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек", 4110 "Берушілерге және мердігерлерге ұзақ мерзімді берешек" шоттарының топтарында ескерілетін берушілермен (мердігерлермен) есеп айырысуды есепке алуға арналған.

Ведомость өткен есепті кезеңге ведомостен берушілердің (мердігерлердің) 3310, 4110 шоттарының топтары бөлінісінде субъекті берешегінің қалдықтарын көшіру арқылы ашылады.

3310, 4110 шоттарының (6-8-бағандар) кредиті бойынша ведомоске жазба орындалған жұмысқа және көрсетілген қызметтерге, сондай-ақ қорларға берушілер (мердігерлер) шоттарының деректері негізінде жүргізіледі.

3310, 4110 шоттардың (10-13-бағандар) дебеті бойынша берушілердің (мердігерлердің) шоттарын төлеу бойынша ("Ақша қаражаты" кіші бөлімінің шоттар тобының кредиті), сондай-ақ 1280 "Өзгелей қысқа мерзімді дебиторлық берешек", 2180 "Өзгелей ұзақ мерзімді дебиторлық берешек" кіші бөлімінің шоттарына ескерілетін соманың есебі бойынша операциялар көрсетіледі.

Есепті кезеңнің соңында төленбей қалған сома берушілердің (мердігерлердің) әрбір шоты бойынша бөлек есептеледі және 15 "Есепті кезеңнің соңындағы төленбеген шоттар бойынша қалдық" бағанына енгізіледі.

Есепті кезеңнің соңында ведомосте есепті кезеңнің соңындағы сальдо шығарылады, ол содан кейін В-13 нысанындағы жиынтық ведомоске (жеке кәсіпкерлер үшін) және В-14 нысанына (басқа субъектілер үшін) және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

§ 9 Еңбекақы төлеуді есепке алу ведомосі (В - 7)

15. В-7 нысаны бойынша ведомость 3350 "Еңбекақы төлеу бойынша қысқа мерзімді берешек" шоттарының топтарында ескерілетін субъектінің қызметкерлерімен есеп айырысуды есепке алуға арналған.

Ведомость өткен есепті кезеңге ведомостен қызметкерлердің депозитке салынған жалақысы бойынша субъектінің берешегін көшіру арқылы ашылады.

Ведомосте 3350 "Еңбекақы төлеу бойынша қысқа мерзімді берешек" шоттары топтарының (6-8-бағандар) кредиті бойынша субъекті қабылдаған еңбекақы төлеу жүйесі мен нысандарын ескере отырып, есептелген орындалған жұмысқа

еңбекақы төлеу (сыйлықты қоса алғанда) бойынша қызметкерлерге (штатта тұрған және штатта тұрмаған) есептелген сома көрсетіледі. Жалақы қызметкерлердің санаттары, есепке алу объектісі, өндіріс түрлері бойынша ведомосте топқа бөлінеді.

Сонымен бір уақытта (9-11-бағандар) Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына сәйкес қызметкерлерге еңбекақы төлеу бойынша есептелген сомадан барлық ұсталымдардың есебі жүргізіледі және қызметкерлердің қолына берілуге тиісті соманы (13-баған) анықтайды.

Есепті кезеңнің соңында еңбекақы төлеу бойынша берілмеген сома әрбір қызметкер бойынша және барлық қызметкерлер бойынша қорытынды сома 15 "Есепті кезеңнің соңындағы берешектің қалдығы" бағанына енгізіледі және содан кейін В-13 нысанындағы жиынтық ведомоске (жеке кәсіпкерлер үшін) және В-14 нысанына (басқа субъектілер үшін) және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

§ 10 Есеп айырысуларды және өзге де операцияларды есепке алу ведомосі (В - 8)

16. В-8 нысаны бойынша ведомость V "Капитал және резервтер" бөлімі шоттарының топтарында және 1280 "Өзгелей қысқа мерзімді дебиторлық берешек", 1620 "Алдағы кезеңдердің шығыстары", 1610 "Қысқа мерзімді берілген аванстар", 3010 "Қысқа мерзімді банктік қарыздар", 3520 "Алдағы кезеңдердің кірістері", 3030 "Қатысушылардың дивидендтері және кірістері бойынша қысқа мерзімді кредиторлық берешек", 3100 "Салықтар бойынша міндеттемелер", 3510 "Қысқа мерзімді алынған аванстар", 3390 "Өзгелей қысқа мерзімді кредиторлық берешек" (3350 "Еңбекақы бойынша қысқа мерзімді берешек" қоспағанда), 7710 "Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар" шоттарының топтарында ескерілетін операцияларды есепке алуға арналған.

Шоттардың бірнеше бухгалтерлік топтарында ескерілетін операцияларды көрсету үшін ведомостің бір бланкісін пайдаланған кезде олардың әрқайсысына ведомосте қажетті жол саны енгізіледі және "Негіздеме" деген бағанда шоттар топтарының саны және оның атауы жазылады.

Активті және пассивті шот топтарына бөлуді ескере отырып, ведомость ашқан кезде пассив шоттар бойынша есепті кезеңнің басындағы қалдықтың кредиттелуі, ал активті шоттар бойынша дебеттелуі қажеттігін ескеру қажет.

Есепті кезеңнің соңында ведомосте есепті кезеңнің соңындағы сальдо шығарылады, ол содан кейін В-13 нысанындағы жиынтық ведомоске (жеке кәсіпкерлер үшін) және В-14 нысанына (басқа субъектілер үшін) және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

§ 11 Биологиялық активтерді есепке алу ведомосі (В - 9)

17. В-9 нысаны бойынша ведомость биологиялық активтерді (жануарларды және өсімдіктерді) есепке алуға арналған.

Биологиялық активтерді есепке алу ведомосі есепті кезеңде ашылады және оны есепті кезеңде ол бойынша қозғалыс болғанына немесе болмағанына қарамастан, биологиялық активтердің (жануарлардың және өсімдіктердің) барлық түрлерінің бөлінісінде материалдық-жауапты адамдар бөлек жүргізеді.

Есепті кезеңнің соңында ведомоске есепті кезеңнің соңындағы сальдо шығарылады, ол содан кейін В-6 нысаны бойынша жиынтық ведомоске және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

Есепті кезеңнің соңында ведомоске есепті кезеңнің соңындағы сальдо шығарылады, ол содан кейін В-13 нысанындағы жиынтық ведомоске (жеке кәсіпкерлер үшін) және В-14 нысанына (басқа субъектілер үшін) және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

§ 12 Негізгі құралдар мен материалдық емес активтер қозғалысын есепке алу ведомосі (В - 10)

18. В-10 нысаны бойынша ведомость 2400 "Негізгі құралдар" және 2700 "Материалдық емес активтер" кіші бөлімдері шоттарының топтарында ескерілетін НҚ және МЕА болуын және олардың қозғалысын есепке алуға арналған.

НҚ және МЕА объектілері бойынша деректер сыныптауыш бөлінісінде әрбір объекті бойынша бөлек жайғастыру тәсілімен ведомоске жазылады.

Кәсіпкерде НҚ және МЕА объектілерінің біршама саны болған кезде ол бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы Қазақстан Республикасының заңнамасында бекітілген бастапқы құжаттардың үлгі нысандарын пайдалана отырып, есепті жүргізе алады. Карточкалардың жиынтық деректері негізінде В-10 нысаны бойынша ведомоске НҚ және МЕА объектілері қозғалысының жиынтық есебі жүргізіледі.

Ведомость НҚ және МЕА объектілерінің қозғалысы болған кезде, бірақ жылына бір реттен жиі емес толтырылады. НҚ және МЕА объектілерінің ішкі ауыстырылымы ведомоске көрсетілмейді.

Есепті кезеңнің соңында ведомоске есепті кезеңнің соңындағы сальдо шығарылады, ол содан кейін В-13 нысанындағы жиынтық ведомоске (жеке кәсіпкерлер үшін) және В-14 нысанына (басқа субъектілер үшін) және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

§ 13 Негізгі құралдар және материалдық емес активтердің амортизациялық аударымдарын есепке алу ведомосі (В - 11)

19. В-11 нысаны бойынша ведомость 2420 "Негізгі құралдардың амортизациясы", 2740 "Өзге де материалдық емес активтердің амортизациясы" шоттарының топтарында ескерілетін негізгі құралдар мен материалдық емес активтер бойынша амортизациялық аударымдардың есептелген сомасын есепке алуға арналған.

Амортизацияның есептелген сомасы есепті кезеңнің соңында НҚ және МЕА құны туралы деректерді (В-10 нысаны бойынша ведомость) және амортизациялық аударымдар нормаларын ескере отырып, НҚ және МЕА-ның әрбір объектісі бойынша анықталады.

7-8-бағандар НҚ және МЕА объектілері бойынша оларды пайдалану мерзімі басталғаннан бастап жинақталған тозу сомасын (амортизация) көрсетуге арналған.

В-11 ведомосінің деректері В-10 нысаны бойынша ведомості толтыру кезінде пайдаланылады.

Есепті кезеңнің соңында ведомосте есепті кезеңнің соңына баған бойынша қорытынды шығарылады, ол содан кейін В-13 нысанындағы жиынтық ведомоске (жеке кәсіпкерлер үшін) және В-14 нысанына (басқа субъектілер үшін) және келесі есепті кезеңде ашылатын ведомоске көшіріледі.

§ 14 Есепті кезеңнің шығындарын есепке алу ведомосі (В - 12)

20. В-12 нысаны бойынша ведомость өнім өндіруге кететін шығындарды, кезең шығыстарын және аяқталмаған құрылыс бойынша шығыстарды есепке алуға арналған.

2-9-бағандар басқа ведомостердегі деректер негізінде толтырылады. Мысалы, есеп беретін тұлғалардың В-4 нысаны бойынша ведомосіндегі шығыстар, В-6 нысаны бойынша ведомосте коммуналдық қызметтер көрсету бойынша тараптас ұйымдардың қызмет көрсету құны және т.б. Есепті кезең шығындарының жалпы сомасының есебі 10 "Шығындардың жиыны" бағанында жүргізіледі.

Айдың басындағы аяқталмаған өндірістің қалдығы (11-баған) өткен есепті кезеңге В-2 нысаны бойынша ведомостің тиісті деректеріне сәйкес ведомосте көрсетіледі, ал есепті кезеңнің соңындағы қалдық (12-баған) аяқталмаған өндірісті түгендеу актілері бойынша анықталады.

Есепті кезеңде шығарылған өнімнің және көрсетілген қызметтердің іс жүзіндегі өзіндік құнын анықтау үшін 10 "Шығындардың жиыны" бағанында көрсетілген сомаға есепті кезеңнің басындағы аяқталмаған өндіріс қалдығының

сомасы қосылады және есепті кезеңнің соңындағы аяқталмаған өндіріс қалдығының сомасы алынып тасталады. Бұл ретте, кезеңнің шығыстарына жатқызылатын шығындар жалпы белгіленген тәртіппен есепті жылдың соңында есептен шығарылады, ал құрылыс объектілері бойынша шығыстар алдын ала 2930 "Аяқталмаған құрылыс" шотында жинақталады және содан кейін пайдалануға қабылдау актісінің негізінде негізгі құралдар және материалдық емес активтердің (В-10) қозғалысын есепке алу ведомосіне көшіріледі.

§ 15 Жиынтық ведомость (В-13)

21. В-13 нысаны бойынша жиынтық ведомость жеке кәсіпкерлер үшін қолданылатын ведомостердегі айналымдар бойынша жиындарды қорытындылауға арналған.

Жиынтық ведомость кәсіпкерлер барлық пайдаланатын ведомостердің сальдосын көшіру арқылы әрбір есепті кезеңде ашылады.

1-2-бағандарда есепті кезеңде кәсіпкер пайдаланатын ведомостердің нөмірі мен атауы жазылады.

3-бағанда ведомостердің негізінде есепті кезеңнің соңындағы сальдо көрсетіледі.

§ 16 Жиынтық ведомость (В - 14)

22. В-14 нысаны бойынша Жиынтық ведомость қолданылатын ведомостердегі айналымдар бойынша жиынтықтарды қорытындылауға арналған және бухгалтерлік теңгерімді толтыруға қызмет етеді.

Жиынтық ведомость өткен есепті кезеңге тиісті жиынтық ведомостен субъекті барлық қолданатын шоттар топтарының сальдосын көшіру арқылы әрбір есепті кезеңге ашылады.

1-2-бағандарда субъект есепті кезеңде пайдаланатын ведомостердің нөмірі және атауы жазылады.

3-12-бағандарда ведомостердің негізінде шоттардың топтары бойынша дебет және кредит айналымдарының жазбасы жүргізіледі.

Содан кейін есепті кезеңнен кейінгі бірінші күнгі жағдай бойынша әрбір шот бойынша сальдо есептеледі.